121. Torstaina 8 päivänä lokakuuta 1998

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisestä tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaan yleissopimukseen sekä sen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan pöytäkirjaan tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä .. 4731

Hallituksen esitys 92/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 9/1998 vp

2) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1999 ..... „

Hallituksen esitys 119/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 31/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 131/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 6/1998 vp

4) Hallituksen esitys laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 4732

Hallituksen esitys 132/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

5) Hallituksen esitys laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 4732

Hallituksen esitys 133/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 8/1998 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain, asunto-osakeyhtiölain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta 4733

Hallituksen esitys 79/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 17/1998 vp

7) Hallituksen esitys laiksi julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausyhtiöstä annetun lain 4 §:n 3 momentin kumoamisesta sekä julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta 4734

Hallituksen esitys 139/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 18/1998 vp

Ensimmäinen käsittely

8) Hallituksen esitys Albanian kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys 93/1998 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 14/1998 vp

9) Hallituksen esitys Libanonin kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja keskinäistä suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys 94/1998 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

10) Hallituksen esitys Omanin kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 4734

Hallituksen esitys 95/1998 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 16/1998 vp

11) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkerahastosta annetun lain 6 §:n 2 momentin kumoamisesta 4735

Hallituksen esitys 108/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 32/1998 vp

12) Hallituksen esitys laiksi näkövammaisten kirjastosta annetun lain muuttamisesta 4738

Hallituksen esitys 134/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 9/1998 vp

L ä h e t e k e s k u s t e l u

13) Hallituksen esitys kokoontumislaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 4740

Hallituksen esitys 145/1998 vp

14) Hallituksen esitys laiksi järjestyksenvalvojista sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 4750

Hallituksen esitys 148/1998 vp

15) Hallituksen esitys laeiksi Ahvenanmaan itsehallintolain ja Ahvenanmaan maanhankintalain 17 §:n muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys 147/1998 vp

16) Hallituksen esitys laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 4752

Hallituksen esitys 149/1998 vp

17) Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 152/1998 vp

18) Hallituksen esitys 84. Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän merenkulkijoiden työ- ja elinolosuhteiden tarkastuksia koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä 4760

Hallituksen esitys 153/1998 vp

19) Hallituksen esitys 84. Kansainvälisen työkonferenssin eräiden päätösten johdosta ..... ,,

Hallituksen esitys 154/1998 vp

20) Lakialoite laiksi makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain kumoamisesta ..... ,,

Lakialoite 83/1998 vp (Timo Ihamäki / kok)

21) Lakialoite hallinto-oikeuslaiksi 4761

Lakialoite 90/1998 vp (Timo Ihamäki /kok ym.)

22) Lakialoite laiksi asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain muuttamisesta 4764

Lakialoite 92/1998 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

23) Lakialoite laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta 4767

Lakialoite 95/1998 vp (Satu Hassi /vihr ym.)

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Ala-Harja, Gustafsson, Halonen, Heinonen, Huuhtanen, Kanerva I., Karhunen, Korhonen R., Leppänen J., Lindqvist, Löv, Markkula-Kivisilta, Metsämäki, Myllyniemi, Mönkäre, Niinistö, Norrback, Ojala A., Puisto, Rantanen, Rask, Vehviläinen, Viljamaa ja Vokkolainen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Viljamaa, Ala-Harja, Vehviläinen ja Rask.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien perusteella ed. Mönkäre sekä muun syyn perusteella edustajat Ala-Harja, Gustafsson, Huuhtanen, Karhunen, R. Korhonen, Löv, Puisto, Rask, Vehviläinen, Viljamaa ja Vokkolainen sekä
tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Halonen ja Myllyniemi sekä muun syyn perusteella ed. Metsämäki.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisestä tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaan yleissopimukseen sekä sen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan pöytäkirjaan tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 92/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 9/1998 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 1—4 §, johtolause ja nimike sekä
toisen lakiehdotuksen 13 luvun 60 § ja luvun otsikko sekä 21 luvun 5 ja 8 a § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1999

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 119/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 31/1998 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Vuodesta 1993 alkaen on säädetty vuosittain erillinen Kansaneläkelaitoksen rahoituksen turvaamista koskeva erityislaki, jolla on osa arvonlisäveron tuotosta ohjattu suoraan Kansaneläkelaitokselle. Se, minkä takia aikoinaan näin tehtiin, johtui siitä, että kun meillä oli syvä lama, niin hallitus joutui tekemään erilaisia temppuja markkinoiden hämäämiseksi, jotta annettaisiin se kuva, että budjetin loppusumma on toinen kuin se tosiasiassa oli. Sen jälkeen tätä lakia on jatkettu vuosittain, vaikka yli puoli vuosikymmentä on mennyt siitä, kun laki aikoinaan ensimmäisen kerran säädettiin.

Olen sitä mieltä, että vaalien jälkeen on syytä kyllä palata normaalitilanteeseen, jossa verot tuloutetaan suoraan valtiolle ja valtio maksaa sitten sen korvauksen, joka sen tulee lainsäädännön mukaan maksaa Kansaneläkelaitokselle, jotta läpinäkyvyys olisi täydellinen. Vaikka budjetin loppusumma siitä jossain määrin kasvaisikin, täytyy todeta, että budjetin tasapainoahan se ei millään tavalla muuttaisi. Tämän tyyppisen kannanoton myös valiokunta on mietintöönsä kirjannut, ja toivon, että se vaalien jälkeen otetaan vakavasti.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—6 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 131/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 6/1998 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan

asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta lakiteksti, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 132/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta lakiteksti, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 133/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 8/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kävin kulttuuripersoona, kansanedustaja Claes Anderssonilta tarkistamassa, että olen tästä asiasta eräässä mielessä varma, toisin sanoen siitä, että aikanaan Isohookana-Asunmaan aikana nämä pitkät taiteilija-apurahat, 15 vuoden apurahat, poistettiin, ja nykyisin on kai pisin taiteilija-apuraha 5 vuotta.

Se merkitsee sitä, että taiteilija joutuu tämän 5 vuoden aikana koko ajan ponnistelemaan taiteellisten kykyjensä esille tuomiseksi, mutta jos on kyse 15 vuoden apurahoista, kukaan ei välitä mitään, taiteilija piirtelee joitakin harakanvarpaita joskus ja sillä siisti. Mutta tämä järjestelmä, johon Isohookana-Asunmaa tämän aikanaan vei, siis lyhytaikaisiin taiteilija-apurahoihin, merkitsee sitä, että se panee taiteilijat ponnistelemaan kykyjensä äärirajoilla taiteellisen taitonsa esille tuomiseksi. Näin ollen täytyy ed. Isohookana-Asunmaalle nostaa hattua, muuten nämä rahat olisivat aivan pieleen menneet, jos olisivat 15 vuoden suoranaisia eläkkeitä nämä apurahat.

Ed. L a i n e : Arvoisa rouva puhemies! Taiteen tekeminen on elinikäistä oppimista, ja tällainen 15 vuoden apuraha olisi ollut ensimmäinen askel tällaiseen taiteilijapalkkaan. Se ei ole ollut ollenkaan hyvä asia, että se poistettiin. Tässä laissa ei ole ollenkaan kysymys siitä. Tässä on kysymys siitä, että raha-arpajaistuloja saa käyttää. Tällä ei ole mitään tekemistä 5 tai 15 vuoden apurahojen kanssa koko asialla.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Rouva puhemies! Totean, että tässä voidaan käyttää raha-arpajaislainsäädännön mukaisesti taiteilijaprofessoreille myönnettäviä apurahoja. Mutta haluan vähän historiaa kerrata. Se ei ole ihan näin yksinkertaista kuin täällä on todettu. On ollut myös 15 vuoden apurahoja aikanaan, mutta sitten tultiin siihen tulokseen, että on syytä muuttaa järjestelmää. Nyt on sitten lyhempiaikaisia apurahoja.

On ihan totta, että apurahoihin tulisi saada korjauksia, että ne voisivat olla vähän pidempiaikaisia, mutta tässä vaiheessa ei ole siihen mahdollisuutta.

Tämä laki on sinänsä sellainen, aivan niin kuin täällä on ed. Laine todennut, että rahat tulevat tosiaankin raha-arpajaisvoittovaroista. Sen johdosta tämä on normaalia lainsäädäntöä, joka on yksimielisesti valiokunnassa hyväksytty.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Täytyy sanoa, että ed. Aittoniemen puheenvuorossa tulivat hyvin esille nämä ministeri Isohookana-Asunmaan teoreettiset perustelut tälle 15-vuotis-

ten apurahojen poistamiselle, eli kysymys on harakanvarpaista.

Toivottavasti tämä ed. Aittoniemen käsitys ei nyt heijasta laajemminkin keskustan näkemystä siitä, mitä taide- ja tiedepolitiikassa pitäisi tehdä.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Varsinaisesti tämä asia ei kokonaisuudessaan liity siihen, mitä ed. Aittoniemi täällä totesi. Tässä on nimittäin kysymys lähinnä siitä, että veikkaus- ja raha-arpajaisvoittovarojen käyttö voidaan myös ensi vuonna osoittaa hallituksen esittämään tarkoitukseen.

Tietenkin olennainen kysymys tässä yhteydessä on, onko veikkausvoittovarojen käyttö perusteltua pitkän päälle tällaiseen tarkoitukseen. Osaltani ainakin haluan painottaa sitä, että pitkässä juoksussa, ajan kuluessa tällainen kulu pitäisi saada valtion varsinaiseen budjettiin taiteilijaprofessoreiden osalta erityisesti.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Laaksolle totean, että minun näkemykseni eivät kuvasta keskustan mielialoja. Kyllä ne ovat isommat herrat, jotka niitä kuvastelevat.

Mutta ed. Laineelle totean, samaten kuin ed. Olinille: totta kai kuka hyvänsä voi lukea tästä etusivulta, mitä esitys koskee, mutta ei ole kai kiellettyä hiukan valaista taustoja sille, mistä tässä on kysymys, ja yhteiskunnan erinomaista kehitystä nimenomaan ministeri Isohookana-Asunmaan tekemien päätösten johdosta.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Olinin puheenvuoron johdosta totean, että tällä hetkellä tämä järjestelmä on ihan hyvä tällaisena, kun meillä tulee veikkaus- ja rahapeleistä tuottoja eli meillä on mitä jakaa. Mutta sitten saattaa tulla semmoinenkin tilanne, että aika muuttuu. Näin ollen apurahat voisivat olla suoraan valtion varoista ohjattavia rahoituksia taiteilijoille.

Ed. Laakso: Rouva puhemies! Jos tästä asiasta vielä voi vakavasti jotakin sanoa, niin kyllähän tämä 15-vuotisten taiteilija-apurahojen lopettaminen oli yksi kaikkein kiistanalaisimmista kysymyksistä, joka herätti valtavan vastareaktion pääosassa suomalaista kulttuuriväkeä.

Ed. Laine täällä totesi aivan oikein, että se oli ehkä viime hallituksen kulttuuripolitiikan saralta yksi suurimmista virheistä. On välttämätöntä, että tämä virhe myös tulevaisuudessa korjataan.

Samalla yhdyn ed. Oliniin siinä, että tämä järjestely, joka nyt on voimassa, jossa veikkausvoittovaroista maksetaan korvauksia, voi olla vain väliaikainen järjestelmä, joka heijastaa sitä lamaa, jossa myös valitettavasti taide ja tiede ovat viime vuosien aikana olleet.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Ed. Tykkyläisen puheenvuoro oli perusteltu. Lakiesitys kattaa nimenomaan ensi vuoden ja tarkoittaa myös tilapäisyyttä.

Omassa puheenvuorossani painotin kuitenkin sitä, että mikäli yhteiskunta perustaa esimerkiksi professorinviran tasoisia tehtäviä, yhteiskunnalla pitää olla silloin myös varallisuutta rahoittaa tällaiset virat muutoinkin kuin peli- ja raha-automaattirahoituksen kautta.

Ed. Saarinen: Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn ed. Olinin äsken esittämään mielipiteeseen ja kiinnittäisin huomiota myös rahoituspohjaan.

Nämä nyt kyseessä olevat toiminnot ovat niin tärkeitä, että veikkauksen, loton ja muiden vastaavien pelien rahoitukseen perustuvat rahoituskuviot ovat epävarmempia pitkässä juoksussa. Ne pitäisi saada budjettirahoitteisiksi.

Täällä on kannettu huolta nuorisosta monissa yhteyksissä viime aikoina ja nimenomaan edunsaajien keskinäisessä kamppailussa tämä korkeampi kulttuuri, tiede ja taide, on menestynyt erinomaisen hyvin, mutta nimenomaan liikuntakulttuuri ja erityisesti nuorisotyömäärärahat ovat olleet laskevalla käyrällä erityisesti suhteellisesti, mutta markatkin ovat hyvin vaatimattomia. Tässä mielessä meillä olisi myös korjaamisen varaa, kun puhutaan Veikkauksen voittovarojen käytöstä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta lakiteksti, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain, asunto-osakeyhtiölain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 79/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 17/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 luvun 1 § ja luvun otsikko, 2 luvun 2, 3, 9 ja 11 § ja luvun otsikko, 3 luvun 4 a, 5 ja 6 § ja luvun otsikko, 8 luvun 1, 3, 8 ja 11 § ja luvun otsikko, 9 luvun 14 § ja luvun otsikko, 11 luvun 7 § ja luvun otsikko, voimaantulo- ja siirtymäsäännökset, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen yleiset siirtymäsäännökset, omia osakkeita koskevat siirtymäsäännökset ja yhtiön johtoa koskevat siirtymäsäännökset, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 4, 8, 15, 16 ja 40 §, voimaantulo- ja siirtymäsäännökset, johtolause ja nimike sekä

neljännen lakiehdotuksen 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausyhtiöstä annetun lain 4 §:n 3 momentin kumoamisesta sekä julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 139/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 18/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 18. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys Albanian kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 93/1998 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 14/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys Libanonin kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja keskinäistä suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 94/1998 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys Omanin kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 95/1998 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 16/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkerahastosta annetun lain 6 §:n 2 momentin kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 108/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 32/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32.

Keskustelu:

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Asia koskee niin sanottua yhdystiliä, jonne kerätään rahaa, josta valtio on maksanut korkoa Eläkerahastolle. Kysymyksessä on noin 30 miljoonaa markkaa. Hallitus esittää, että korkoa ei enää maksettaisi. Työmarkkinajärjestöt, joita asia koskee, vastustavat tätä voimakkaasti, pitävät sitä selvästi suurempana kuin 30 miljoonan markan kysymyksenä ja pitävät sitä myöskin hallitusohjelman vastaisena, koska hallitusohjelman mukaan tällaiset kysymykset ratkaistaan kolmikantaperiaatteen mukaan. On pantava merkille myös, että valtio saa nämä rahat, valtio käyttää näitä rahoja ja saa tuoton.

Tuntuu oikeastaan väärältä, että rahalle, jolle saadaan tuottoa, jota käytetään, sijoitetaan, ei maksettaisi mitään korkoa. Tästä syystä oppositio valtiovarainvaliokunnassa katsoi, että olisi oikeudenmukaista maksaa korkoa. 30 miljoonaa on Eläkerahastolle huomattava summa kuitenkin. Tulemme kolmannessa käsittelyssä esittämään, että hallituksen esitys hylättäisiin.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Todella on kysymys aika erikoisesta hallituksen esityksestä sikäli, että oli vaikea löytää sellaisia asiantuntijoita, jotka puolsivat, jotka kannattivat, tätä hallituksen esitystä. En tarkoita vain näitä ammattijärjestöjä, jotka hyvin selkeästi ovat asiassa hallituksen esitystä vastaan. Viimeksi tänä päivänä täällä esimerkiksi keskustan eduskuntaryhmässä valtion työntekijäpuolen järjestöt toivat esille huolensa muun muassa tästä nimenomaisesta asiasta. Asia ansaitsee tulla hyvin yksiselitteisesti hylätyksi. Minä hyvin mieluusti kuulenkin, mitä tässä salissa ennen kaikkea vasemmalla olevat kansanedustajat tuumivat. Kysymys on kuitenkin periaatteellisesti aika tärkeästä asiasta, jos hallituksen esitys noin vain tässä läpi vietäisiin.

Kaiken kaikkinensa näyttää, että hallituksen ensi vuoden budjettilinja seikkailee eläkerahastoasioilla nyt enemmänkin. Budjetin tulopuolta tai tasapainotusta hoidetaan miljardin markan verran ja tässä vielä mennään tällaiseen periaatteellisesti kyseenalaiseen asiaan.

Kuten ed. Kallis totesi, keskusta ja ainakin osa muusta oppositiosta, kristillinen liitto ja ehkä jotkut muutkin tulevat äänestämään tätä asiaa hylkyyn.

Ministeri S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Yhdystilin korko tämän koko rahaston ja valtion eläkevastuiden osalta on hyvin epäolennainen ja teoreettinen, koska Eläkerahasto on osa valtiontaloutta. Nyt tehty ratkaisu on linjassa muiden vastaavien rahastojen kanssa, joissa myöskään ei korkoa makseta. Palkansaajajärjestöjen kanssa tästä keskusteltiin eivätkä ne tietenkään hyvillään siinä mielessä ole, koska nämä vastuut ovat huomattavasti suuremmat. Siinähän puhutaan lähes 270 miljardista markasta.

Järjestelmää hallinnon osalta ollaan nyt miettimässä kokonaan uuteen uskoon niin, että tästä rahastosta tehtäisiin itsenäisempi. Tätä ehdotusta odotetaan tämän kuun aikana. Se on pääjohtaja Wuolijoen johdolla toiminut toimikunta, joka ehdotuksen tekee. Ratkaisut tullaan tekemään sillä tavoin, että tässä isossa kokonaisuudessa palkansaajajärjestöt tulevat olemaan mukana.

Ed. Viljamaa merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! On mielenkiintoista todeta, että täällä nyt keskusta vaatii kolmikantaneuvotteluja, kun keskusta tähän asti on ilmoittanut, että kolmikantaneuvottelut ovat yhteiskunnan jarru, eikä niitä ole pidetty arvossa.

Mitä tulee hallituksen esitykseen, täytyy todeta, että se on valtiovarainministeriössä valmisteltu virkatyönä. Tarkoitushan on vain löytää säästöjä. Tietysti voidaan kysyä, onko tämä ollut välttämätöntä. Täytyy sanoa, että mitä tulee Eläkerahaston yhdystiliin, sen luonne on ehkä hieman toisen tyyppinen kuin muiden valtion rahastojen. Tietysti ehkä tämäkin olisi voinut jäädä tekemättä, mutta ei tällä kovin suurta merkitystä ole. Jos valtion eläkevastuut ovat noin parisataa miljardia markkaa ja nyt on 30 miljoonasta markasta kyse, sen merkitys on sinänsä suhteellisen vähäinen.

Haluan kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että valiokunnan mietinnössä otetaan kantaa

koko järjestelmän kehittämiseen. On hyvä, että täältä nyt on tulossa selvitys, jonka jälkeen tehdään päätöksiä, mutta olemme katsoneet, että olisi tarkoituksenmukaista, että virkaeläkkeisiin olisi järjestelmä, joka olisi suhteellisen itsenäinen ja vastaisi aika pitkälti yksityistä työeläkejärjestelmää, ja siltä pohjalta kehitettäisiin jatkossa virkaeläkkeitä ja ennakkosäästämistä.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ministeri Skinnari sanoi täällä, että tästä on työmarkkinajärjestöjen kanssa neuvoteltu. Asiantuntijakuulemisessa kyllä meille kerrottiin, että näin nimenomaan ei ole tehty. Keskusta ei ole esittänyt mitään tiukkoja kolmikantaneuvotteluja, mutta niistä kysymyksistä pitää totta kai keskustella niiden tahojen kanssa, joita tämä koskee. Tässä on kysymys 30 miljoonasta markasta, joten ei ole kysymys niinkään rahasta vaan periaatteesta. Kuitenkin Valtion eläkerahasto on kiistatta työeläkerahasto, ja sen kertymien osalta korkoasia myös totta kai tulisi hoitaa. Asiasta ei ole siis pyydetty myöskään lausuntoa eri osapuolilta, kuten keskustan ja kristillisen liiton vastalauseessa todetaan.

Yhteenvetona voi todeta, että esitys, että valtio ei maksa lainaamalleen rahalle korkoja, on kyllä vastoin suomalaisen työeläketoiminnan keskeisiä periaatteita, ja sen takia se pitäisi hylätä. Mielelläni ministeri Skinnarilta kuulisin, mitkä ovat olleet ne työmarkkinajärjestöt, joiden kanssa tästä on neuvoteltu, kun asiantuntijakuulemisessa se ei käynyt ilmi.

Ministeri S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Kuten sanoin, asiasta on keskusteltu, ja tiedossa oli se, että järjestöt eivät tätä hyväksy. Mutta kuten sanottu, tämä rahasto on osa valtion budjettia, ja tämä ei ole sellainen työeläkerahasto, jollaiseksi sitä ollaan nyt tekemässä. Ainakin jos omaa kantaani kysytään, tehtäisiin itsenäinen rahasto, jonka hallinnossa myös työmarkkinajärjestöt olisivat mukana. Tämä on se suuri asia, millä tavoin valtion lähes 270 miljardin markan eläkevastuut tulevaisuudessa tullaan hoitamaan. Sillä, maksetaanko tälle yhdystilille vuodessa valtion budjetin siirtona olevan rahan osalta korkoa, tämän kokonaisuuden kannalta ei ole juuri mitään merkitystä.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Ed. Sasille: ei keskustalla kolmikantaa vastaan periaatteessa mitään ole eikä varsinkaan silloin, jos on tehty järkeviä päätöksiä, niin kuin tässä isossa asiassa onkin. Tämä on vähän isompi kysymys myös kuin tämä korkoasia. Ministeri Skinnari kahteen otteeseen on todennut, että tämä on osa valtion budjettia. Sehän tässä on eniten kritisoitava asia, että korkeimmassa suhdanteessa jäädään tarkoituksella yli miljardi jälkeen eläkerahastojen karttumisesta ja sillä tavalla tasapainotetaan keinotekoisesti valtion budjettia. Tämä on minusta suurin asia, kun puskureista, joita hallitus piti tärkeänä Emuun liityttäessä, sovittiin ja nyt siitä periaatteesta luovutaan.

Kyllähän tämä jatkossa tietää sitä, kun Valtion eläkerahastosta ei, vaikka ministeri Skinnari totesi, että pyritään tekemään rahasto, ei nyt muodostu rahastoa, että paineet eläkkeiden maksussa tulevat tulevaisuudessa olemaan erittäin kovat. Tämä minusta on vakavampi asia ja periaatteellisempi kysymys. Varmasti korkokysymyskin on tärkeä, mutta kun en ole siihen tarkemmin perehtynyt, niin en pidä sitä niin isona.

Ministeri S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Kaikki ovat pitäneet hyvänä asiana sitä, että valtion budjetti on saatu tasapainotettua niin, että ensi vuonna ei tarvitse lisää velkaa ottaa, ja 30 miljoonaa siinä on tietysti vain 30 miljoonaa, mutta kun valtiovarainvaliokunnassa budjettia käsitellään, niin luulen, että siellä on monta sellaista asiaa, joissa 30 miljoonaa on aika iso raha. En usko, että paljon tulen siinä ennustamisessa, että on näin, erehtymään.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Olen varsin hämmästynyt siitä, että oppositio on ottanut tämän hallituksen esityksen jonkinlaiseksi kevyeksi vaalikampanjan avauksekseen. Muistelen, että ainakin aikaisemmin keskusta on ollut sitä mieltä, että kolmikantaisesti asioita käsitellään ja sen jälkeen eduskunta tekee itsenäiset ratkaisut. Kuulimme jaostossa eri järjestöjen kannan, ja tätä esitystä kohtaan tuli kritiikkiä, mutta jaosto lopulta päätyi siihen lopputulokseen, että koska asia ei ole kovinkaan merkittävä, kyse on vain 30 miljoonasta markasta, hallituksen esitys voidaan hyväksyä. Eli jaosto on käyttänyt myös omaa harkintavaltaansa tämän hallituksen esityksen suhteen ja kuullut laajasti asiantuntijoita.

Sinänsä pidän erittäin tärkeänä sitä, että valiokunnan kannanotossa kiinnitetään huomiota eläkejärjestelmän kestävyyteen. Se on laajempi, mittaluokaltaan paljon suurempi ongelma. Meidän täytyy miettiä, millä rahastointisysteemillä

valtion eläkejärjestelmä saadaan kestävään jamaan.

Ed. U o t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Todellakin eläkejärjestelmän kokonaisuus, puskurit, rahastointiaste ja eläkerahastojen koko ovat aivan eri asia kuin mistä tässä nyt puhutaan. Yhdyn siihen kritiikkiin, jota esitettiin valmistelua kohtaan. Kun kysyin valmistelijoilta, tapahtuiko työmarkkinaosapuolten ohitus tarkoituksellisesti vai vahingossa, niin vastaus oli, että nähtävästi heidän näkemyksensä mukaan asian pienestä merkityksestä johtuen se oli eräänlainen työtapaturma. Mutta silti en periaatteessa hyväksy sitä, että kun puhutaan työeläkejärjestelmästä missä mittaluokassa tahansa, ohitettaisiin työmarkkinajärjestöt jo valmisteluvaiheessa. Toisaalta yhdyn siihen näkökantaan, jonka ed. Sasikin totesi, että toivottavasti oppositio yhtä jämäkästi kunnioittaa kolmikantaperiaatetta silloinkin, kun pyritään muun muassa yleissitovuuden purkamiseen joillakin tasoilla.

Kaiken kaikkiaan tässähän on tavoitteena myös itsenäisempi toiminta ja se, että yhdystilillä ei makaisi pääomaa sillä tavalla, vaan rahat olisivat myös sijoitettuina tuottavasti ja turvallisesti. Siinä mielessä tämä eläkejärjestelmä varmaan vaatii jatkokehittelyä.

Ed. J u u r o l a : Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen kysyi vasemmistossa olevien edustajien kantaa tähän asiaan, ja minun kantaani ainakin vastaa tämä lause valiokunnan mietinnössä, että eläkerahastoa tulee kehittää nykyistä enemmän itsenäisen eläkevakuutuslaitoksen suuntaan. Korkoahan pitää maksaa siinä tahdissa kuin valtion budjetissa varaa riittää. Itse en pidä tätä 30 miljoonaa kaikkein tärkeimpänä kohteena, että se tähän sijoitettaisiin, jos sellainen raha olisi käytettävissä. Kiireellisempiäkin kohteita löytyy.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Ministeri totesi, että on myönteinen asia, että budjetti on saatu tasapainoon. Me yhdymme täysin siihen. Mutta epäilyttävää on, jos se tehdään sillä tavalla kuin nyt on tehty, eli käytännössä lainataan tulevaisuudelta tai lainataan lapsilta tai otetaan tulevilta eläkeläisiltä. Sitähän tässä tapahtuu, koska nyt on pitänyt tehdä tästä puskuria. On sovittu, että tästä tehdään rahastoa, ja jäädään yli miljardi jälkeen. Ei tätä pidä kyllä ymmärtää mustamaalauksena, jos me täällä tuomme selvästi esiin, että tällä tavalla on keinotekoisesti saatu näyttämään valtiontalous tasapainoiselta.

Ministeri S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! En minä tätä koe minkäänlaisena mustamaalauksena. Tässä on käyty läpi tämä asia, millä tavoin se on edennyt ja mikä on hallituksen jatkosuunnitelma. Nythän eläkerahojen valvonnan osalta sosiaali- ja terveysministeriön yhteyteen perustetaan valvontaelin, joka on ensi vuoden budjetissa. Tarkoitus on, että kaikkien eläkerahastojen osalta valvonta-asia laitettaisiin järjestykseen. Tätä varten nimitettiin Pekka Laajasen puheenjohdolla toimiva toimikunta, jonka työ päättyy maaliskuussa. Silloin koko suomalainen rahoitusjärjestelmä, joka on yli 1 000 miljardia markkaa, saataisiin sijoitustoiminnan ja muun osalta parempaan valvontaan. Siinä mielessä se, minkä mukaisesti nyt valtiovarainvaliokunnan verojaostossa on suuntaviivoja esitetty, vastaa täysin sitä, mitä henkilökohtaisesti ajattelen tämän järjestelmän tulevaisuudesta.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Suomen keskustan edustajille voisi todeta, että on hyvä, että te olette huolissanne siitä, miten työeläkevarat jatkossa riittävät ja miten kolmikantayhteistyö pelaa. Se on ihan myönteinen asia.

Minusta tässä on sellainen kysymys kuitenkin, kun on kysymys periaatteessa samoista varoista, olisiko parempi, että nyt näille maksettaisiin korkoa ja otettaisiin vielä lisää velkaa. Se tuntuisi ihan järjettömältä, koska tässä ei kuitenkaan syödä vielä tulevaisuutta sillä tavalla, koska on lupaus siitä, että perustetaan erillinen eläkerahasto (Ed. Kemppainen: Se on vain lupaus!) ja ne rahat tulevat olemaan joka tapauksessa siellä. Mutta jatkossa on turvattava, että budjetin kautta tarvittaessa tulevat eläkkeet pystytään maksamaan. Jos mennään maatalouseläkkeiden puolelle, niin siellähän koko ajan turvataan joka vuosi aika huomattava summa budjetissa, jotta voidaan MYEL-eläkkeet maksaa.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Ymmärrän, että muisti monesti voi pettää ja ennen kaikkea detaljimuisti. Ministeri Skinnari sanoi, että on neuvoteltu etujärjestöjen kanssa ja keskusjärjestöjen kanssa. Keskusjärjestöt kirjallisessa lausunnossaan toteavat, niin kuin ed. Uotila aikaisemmin totesi, että keskusteluja ja neuvotteluja ei ole käyty. Mutta on loppujen lopuksi pikkuasia, onko neuvoteltu vai ei. Se on periaat-

teen vastaista, jos ei ole neuvoteltu, mutta en sitäkään nyt pidä niin suurena paheena, vaikka ei olisi vakavia keskusteluja käyty. Mutta kun yksipuolisesti kuitenkin päätetään, että joidenkuiden rahoja sijoitetaan, otetaan tuotto siitä sijoituksesta, mutta ei makseta vastapuolelle mitään korkoa, mitä on aikaisemmin maksettu, se on kyllä suurempi kysymys kuin 30 miljoonan markan kysymys. Minusta 30 miljoonaa on kenelle hyvänsä suuri summa. Niin kuin ministeri Skinnari sanoi, se on valtiollekin suuri summa. Jos se on valtiolle suuri, niin kyllähän se on silloin eläkerahastollekin vielä suurempi.

Edustajat Ala-Harja ja Vehviläinen merkitään läsnä oleviksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys laiksi näkövammaisten kirjastosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 134/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 9/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Lakiesityksessä ja sivistysvaliokunnan mietinnössä esitetään raha-automaattivarojen käyttämistä näkövammaisten kirjastolle vuokrattaviksi tarkoitettujen toimitilojen perustamiskustannuksiin. Toivon, että tämän investoinnin myötä näkövammaisten kirjaston toimitiloista tulee asialliset.

Mutta haluaisin huomauttaa sellaisesta asiasta, että viime vuonna jo marraskuussa loppuivat näkövammaisten kirjastolta postimerkkirahat. Toivon, että tänä vuonna ja tulevina vuosina postimerkkeihin riittää rahaa, ettei mene kalustukseen ja vastaavaan liikaa rahaa, vaan sitä jäisi varsinaiseen toimintaan. Kaikkihan me tiedämme, että näkövammaisten kirjastossa käyminen on paljon hankalampaa kuin näkevien. Sen vuoksi varsinkin pitkien matkojen päässä ja muualla Suomessa asuvien näkövammaisten kirjaston käyttö on oikeastaan mahdollista vain näkövammaisten kirjaston kautta.

Toivon, että valiokunta pitää huolen siitä, että rahat riittävät jatkossa läpi vuoden.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Huotarin puheenvuoro oli ilmeisesti osoitettu valtiovarainvaliokunnalle liittyen varsinaiseen toimintaan.

Mutta haluan todeta pöytäkirjaan, että on ihan hyvä, että näkövammaiset saavat myös palvelukeskuksen oman toimintansa tueksi. On todettava, että tämä tulee myös auttamaan aistiviallisten huoltamista ja invalidihuollon tukemista, joka on asetuksen mukaisesti todettu 29 §:n 2 momentissa. Totean, että tässä on aika suuresta rahamäärästä kysymys eli yhteensä 40 miljoonasta markasta.

Kaiken kaikkiaan laki tuli voimaan viime vuonna yksivuotisena. Toivoisin, että nyt jälleen kerran, kun laki tulee voimaan yksivuotisena, voisimme saada aikaan tähän pysyväisluontoisen lainsäädännön, jolla voitaisiin turvata näkövammaisille kuuluvat tarpeelliset toimintamahdollisuudet.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn ed. Tykkyläisen ajatuksen ja samalla totean, että kun Raha-automaattiyhdistyksen tuottoon varsin monet hyvin tärkeät hankkeet ovat nyt päässeet mukaan, niin kuin tämäkin erittäin tärkeä hanke, niin kuitenkin jo aikaisemmin tänään esille tullut huoli siitä, että tuo tuotto tulee jatkumaan, miten se tulee jatkumaan ja miten suuri se vastaisuudessa on, on tietysti ihan aiheellinen. Näin ollen sopii toivoa, että suomalaisilla riittää halua käyttää Raha-automaattiyhdistyksen palveluita.

Toisaalta ed. Huotarin huomioon viitaten totean olevan hyvin tärkeää, että myös jatkuva toiminta on taattu. Kaiken kaikkiaan viittaisin vammaisjärjestöjen työhön, jossa näkövammaiset ovat mukana, ja siihen, että heidän saamisensa perusoikeuksien hengen mukaisesti osaksi yhteiskunnan toimintaa tulee varmasti tämänkin päätöksen kautta edesautetuksi.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämän lain mahdollistama hanke on todellakin tärkeä, siis ajanmukaiset kirjastotoimitilat näkövammaisten tiedonsaantitarpeisiin. Näkövammaisten tiedonsaanti on joka tapauksessa monin tavoin vaikeampaa kuin meidän näkevien.

Tähän liittyy kuitenkin se ongelma, että yhä useampia lakisääteisiä palveluja aletaan rahoittaa veikkausvoittovaroista. Näkövammaisten kirjastohan on valtion omistuksessa, ja periaatteessa nämä kulut kuuluisivat hoidettaviksi valtion budjettivaroista. Meidän on kuitenkin annettu ymmärtää, että opetusministeriön budjetista ei tähän varoja tule löytymään, joten jotta tämä tärkeä hanke saataisiin ylipäänsä toteutumaan mahdollisimman pikaisesti, tämäkin epäjohdonmukaisuus täytynee hyväksyä.

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! Kuten jo useaan kertaan on todettu, näkövammaisten palvelukeskushanke on sinänsä hyvä, ja tähän uuteen hankkeeseen kuuluu myös kirjasto, joka on erittäin kallis kokonaisuutena, pitkälti toistasataa miljoonaa. Mutta on myös tuotu esiin se, että tähän käytetään arpajaislain ja raha-automaattiasetuksen vastaisesti, jos sanoisi näin, raha-automaattivaroja, ja tämä ei tietenkään ole oikein. Ed. Räsäselle taisi tulla tässä virhe, kun hän totesi, että tähän käytetään veikkausvoittovaroja. Tähän käytetään Raha-automaattiyhdistyksen varoja. Tietenkin nämä varat tulisi käyttää vapaaehtoisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen työn tukemiseen. Kun näkövammaisten asian hoitaminen on lakisääteistä toimintaa, niin olisi oikeutettua, että nämä rahat tulisivat normaalista budjetista eivätkä olisi heikentämässä muiden vapaaehtoista työtä tekevien sosiaali- ja terveysalan järjestöjen mahdollisuuksia. Mutta on kaiketi nyt näin, että asia on hyväksyttävä, kun ei edes vastalausetta ole kirjattu, ja valiokunnan mietintö on yksimielisesti menossa eteenpäin.

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Raha-automaattiyhdistyksen raha, jonka osalta nyt tällä lailla varmistetaan, että se voidaan käyttää näkövammaisten kirjaston rakentamisen perustamiskustannuksiin, on 40 miljoonaa markkaa. Tarkoitushan on hyvä. Tämä ei ole vuoden laki vaan on voimassa, kunnes kirjasto on perustettu ja rakennettu. Lakia ei tehty vuoden laiksi, koska se raukeaa sitten, kun kirjasto on rakennettu. Valiokunta yksimielisesti hyväksyi lain siinä mielessä, että se auttaa juuri näkövammaisia. Raha menee hyvään tarkoitukseen ja kyllä palvelee sosiaali- ja terveydenhuollon vammaisjärjestöjä. Tähän tarkoitukseen raha-automaattivaroja voidaan käyttää.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kun budjettilakien käsittelyssä on vuodesta toiseen seurannut Raha-automaattiyhdistyksen osaa, niin tulee tietysti mieleen Raamatun kertomus viidestä leivästä ja kahdesta kalasta, vai oliko se päinvastoin. Toisin sanoen näyttää olevan niin, että Raha-automaattiyhdistykseltä odotetaan varoja riittämään kohtuuttomasti yhä laajeneviin kustannuskohteisiin. Sama on tietysti veikkausvaroissa.

Tulee kuitenkin mieleen se, että jos kerran varoja odotetaan Raha-automaattiyhdistykseltä lisää tulevan, niin Raha-automaattiyhdistyksen pitäisi myös laajentaa toimintojaan. En tiedä, onko ed. Vihriälä, joka on tavallaan tämän tahon vetäjä, liikemies siinä mielessä, kuinka toimintoja laajennetaan. Kyllähän suomalaisilla pelihaluja riittää, kun vain on, mihin markkansa laittaa ja vipua painaa. Täytyy vain odottaa, että myös Raha-automaattiyhdistys laajentaa pelitoimintojaan ja hankkii varoja, koska tarve näyttää välttämättä jatkuvasti kasvavan.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harjalle totean, että investointiraha 40 miljoonaa markkaa on tietenkin tätä vuotta varten, mutta sen sijaan mitä tulee vuokrakustannuksiin, jotka tulevat hieman kasvamaan sen jälkeen, kun rakennushanke on toteutettu, niihin ilmeisesti tullaan tarvitsemaan lisärahoitusta. Toivonkin, kuten sivistysvaliokunnan puheenjohtaja totesi, että vuokrakustannuksiin osoitettaisiin tulevaisuudessa varat valtion varsinaisesta budjetista.

Ed. Räsänen: Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälälle totean, että oppositioryhmät, niin keskusta kuin kristilliset, valiokunnassa eivät lähteneet tässä asiassa tekemään vastalausetta sen takia, että tavoitteen toteutuminen nähtiin kuitenkin kaikkein tärkeimmäksi. Lain vastustaminen voisi pahimmillaan vaikeuttaa tämän tärkeän toimitilan saamista.

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemelle ja muillekin toteaisin, että Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa jäi tänä vuonna jakamatta 168,5 miljoonaa markkaa. Emme saaneet siihen jakolupaa. Rahaa kyllä olisi, mutta emme saa sitä käytettyä niihin hyviin hankkeisiin, joita sosiaali- ja terveysalan järjestöt ovat toimeen panneet.

Budjettikirjassa todetaan, että ensi vuodelle jää Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa jakamatta 125 miljoonaa markkaa. Kun tuotot tänä vuonna ovat kehittyneet ihan myönteisesti, pitää

todeta se, että kyllä pelitoiminnan pitää olla hallittua eikä sitä voi mahdottomasti laajentaa. Nyt on noin 16 000 automaattia kaikissa pitäjissä, kunnissa Suomenniemellä. Se on aivan riittävä määrä, ja pelitoiminnan pitää olla hallittua, ettei se ryöstäydy käsistä. Rahaa on tullut ihan kohtuudella, kun saataisiin vain enempi jakolupaa. Nyt onkin valtiovarainvaliokunnassa katsottava, voidaanko tätä jakamatonta osaa käyttää entistä enemmän tulevassa jaossa. Se tarkoittaa sitä, että budjetin loppusumma ei muutu mitenkään, mutta jos eduskunnalta saadaan valtuutus, niin tätä jakamatonta osaa voidaan entistä enemmän käyttää sosiaali- ja terveysjärjestöjen työn tukemiseen.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Olisin kysynyt valiokunnan jäseniltä, oliko valiokunnassa puhetta siitä tämän lain käsittelyn yhteydessä, että rahaa riittää varsinaiseen toimintaan eli kasettikirjojen toimittamiseen näkövammaisille. Varsinkin, kun vuokra nyt näyttää nousevan, niin joskus näyttää siltä, että suurien rahojen saaminen on huomattavasti helpompaa kuin niitten pienien postimerkkirahojen.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! En ole lain käsitelleen sivistysvaliokunnan jäsen, mutta sen sijaan olen valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston puheenjohtaja ja totean tässä yhteydessä, että esimerkiksi viime vuonna näkövammaisten postimerkkeihin liittyvät ongelmat voitiin hoitaa valiokunnassa. Tulemme kiinnittämään budjetin käsittelyn yhteydessä, jota parhaillaan teemme — kuuntelemme asiantuntijoita — huomiota näihin kysymyksiin joita esimerkiksi ed. Huotari otti esille, näkövammaisten kasetit jne.

Ed. Ihamäki: Arvoisa puhemies! Kyllä minusta on täysin luontevaa, että Raha-automaattiyhdistyksen varoista voidaan ottaa rahaa tämän kaltaiseen toimintaan ja tarkoitukseen. Ihmettelenkin vähän sitä ortodoksisuutta, mitä ed. Vihriälä, Raha-automaattiyhdistyksen hallituksen puheenjohtaja, esitti, joskin tietysti ymmärrän, että hänen pitää yrittää puolustaa pelisääntöjä. Mutta tämä raha menee tärkeään tarkoitukseen ja sopii mielestäni hyvin Raha-automaattiyhdistyksen tarkoitusperiin.

Tuottoa jäi jakamatta ed. Vihriälän mielestä tai tietämän mukaan — hän varmasti tietää, kun on puheenjohtaja — 160 miljoonaa markkaa, kun ei saatu lupaa sen jakamiseksi. Mutta minusta on tärkeää ilmoittaa saman tien, että rahaa oli kuitenkin jakaa 1,8 miljardia markkaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Hallituksen esitys kokoontumislaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 145/1998 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 14) asiasta.

Keskustelu:

Oikeusministeri Järventaus: Arvoisa rouva puhemies! Kokoontumisvapaus on turvattu perusoikeutena hallitusmuodossa. Hallitusmuodon mukaan jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. Säännös ei rajoitu vain Suomen kansalaisiin, vaan perusoikeutena turvattu kokoontumisvapaus ulottuu kaikkiin Suomen oikeudenkäytön piirissä oleviin henkilöihin kansalaisuudesta riippumatta. Hallitusmuodossa kielletään nimenomaisesti kokoontumista koskevan ennakkoluvan vaatiminen. Hallitusmuodon säännös ei kuitenkaan estä antamasta kokoontumisvapautta koskevia järjestysluontoisia säännöksiä.

Kokoontumisvapauden piiriin kuuluvia yleisiä kokouksia ja mielenosoituksia säännellään nykyisin yleisistä kokouksista vuonna 1907 annetulla lailla. Lain vanhentuneisuuteen on kiinnitetty huomiota useassa yhteydessä. Erityisesti mielenosoitusten kannalta lain säännökset ovat käytännössä osoittautuneet riittämättömiksi ja epätäsmällisiksi. Muita yleisölle avoimia tilaisuuksia säännellään julkisista huvitilaisuuksista annetussa lainsäädännössä. Myös tämä lainsäädäntö edellyttää ajanmukaistamista.

Huvitilaisuuksien järjestäminen on esimerkiksi edelleen tarpeettoman laajasti luvanvaraista. Nykyinen yleisiä kokouksia ja julkisia huvitilaisuuksia koskeva lainsäädäntö sisältää myös tar-

peetonta päällekkäisyyttä ja epäyhdenmukaisuutta.

Käsillä olevassa esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kokoontumislaki, johon koottaisiin kaikki tarpeelliset yleisölle avoimia tilaisuuksia koskevat lainsäännökset. Ehdotettu laki korvaisi nykyisen lain yleisistä kokouksista ja julkisia huvitilaisuuksia koskevan lainsäädännön. Tällaisella lainsäädännöllisellä ratkaisulla karsitaan turhia päällekkäisiä säännöksiä sekä selkeytetään lainsäädäntöä kansalaisten kannalta helpommin hallittavaksi kokonaisuudeksi.

Kokoontumislailla turvattaisiin hallitusmuodossa säädetyn kokoontumisvapauden käyttämistä sekä luotaisiin edellytykset kokoontumisvapauden tosiasialliselle toteutumiselle. Lailla ohjattaisiin tilaisuuksien järjestämistä tarpeellisilla järjestysluontoisilla säännöksillä, jotta tilaisuudet sujuisivat rauhanomaisesti, ihmisten turvallisuutta vaarantamatta ja heidän oikeuksiaan loukkaamatta sekä ympäristöä vahingoittamatta. Toisaalta esityksellä pyritään myös purkamaan tarpeetonta valvontaa ja sääntelyä. Lain lähtökohtana on, että tilaisuuksien järjestäminen on vapaata kansalaistoimintaa, johon viranomaisten tulee puuttua vain silloin, kun se on välttämätöntä.

Laissa yhdenmukaistettaisiin erilaisten tilaisuuksien sääntely siten, ettei tilaisuuden tarkoitus enää tarpeettomasti vaikuttaisi sen järjestämisen ehtoihin. Tilaisuudet jaettaisiin ehdotetussa laissa kuitenkin edelleen kahteen ryhmään: yleisiin kokouksiin ja yleisötilaisuuksiin. Tämä on välttämätöntä näiden tilaisuuksien erilaisten perusoikeuskytkentöjen vuoksi.

Yleisillä kokouksilla tarkoitetaan esityksessä mielenosoituksia, vaalitilaisuuksia ja muita kokoontumisvapauden käyttämiseksi järjestettyjä avoimia tilaisuuksia. Jokaisella olisi oikeus osallistua niihin kuten nykyisinkin. Oikeutta järjestää yleisiä kokouksia ehdotetaan laajennettavaksi ulkomaalaisten, vajaavaltaisten sekä erilaisten yhteisöjen osalta. Yleisiä kokouksia saisivat nykyisestä laista poiketen järjestää myös ne ulkomaalaiset, joilla ei ole kotipaikkaa Suomessa, sekä 15 vuotta täyttäneet lapset.

Järjestämisoikeus ulotettaisiin rekisteröityjen yhdistysten lisäksi muihinkin yhteisöihin. Ehdotuksessa turvattaisiin myös oikeus käyttää suoraan lain nojalla tavanomaisia kokousvälineitä kuten julisteita, tunnuksia ja äänenvahvistimia.

Ulkona, yleisellä paikalla järjestettävässä kokouksessa tulisi nykyiseen tapaan ilmoittaa ennakolta poliisille. Tämä on perusteltua sen vuoksi, että yleisellä paikalla järjestettävät kokoukset edellyttävät usein poliisin toimia esimerkiksi liikenteen ohjaamiseksi.

Kokoustarkoitukseen soveltuvalla yleisellä paikalla saisi järjestää kokouksen ilman alueen omistajan tai haltijan nimenomaista lupaa. Ehdotus vahvistaisi jo nykyisessä käytännössä noudatetun menettelyn, sillä tällaisen alueen omistajan tai haltijan suostumusta kokouksen järjestämiseen ei nykyisinkään yleensä erikseen hankita. Kyse on yleisessä käytössä olevista alueista, joille jokaisella jo muutenkin on vapaa pääsy sekä oikeus liikkua ja oleskella siellä. Omistajan ja haltijan oikeuksien turvaamiseksi ehdotetaan kuitenkin, että heillä olisi tietyin edellytyksen oikeus rajoittaa alueen käyttöä.

Yleisten kokousten järjestämisessä on kokouspaikkaa koskeva poliisin määräysvalta ollut käytännössä keskeisesti esillä. Asiasta ei ole lainkaan säännöksiä nykyisessä laissa, ja lain aukkoja onkin paikattu ylimpien laillisuusvalvojien ratkaisuilla. Uuteen lakiin on siten perusteltua ottaa selkeät säännökset siitä, milloin poliisi voi rajoittaa järjestäjien valitseman kokouspaikan käyttöä. Ehdotuksen mukaan poliisi voisi esimerkiksi turvallisuuden vaarantuessa tai liikenteen kohtuuttomasti häiriintyessä osoittaa kokouksen siirrettäväksi toiseen, kokouksen tarkoituksen kannalta sopivaan paikkaan. Siirron voisi aiheuttaa myös ympäristölle koituva huomattava haitta samoin kuin kohtuuton häiriö sivullisen kotirauhalle, työnteolle tai elinkeinon harjoittamiselle. Edellytyksenä kuitenkin on, että häiriön voidaan katsoa objektiivisin perustein ylittävän kohtuuden rajat. Poliisin tehtävänä on ehdotuksen mukaan turvata kokoontumisvapauden käyttämistä, ja tästä seuraa, että poliisin tulisi käyttää näitä siirtovaltuuksiaan tämän periaatteen mukaisesti.

Yleisötilaisuuksilla tarkoitetaan ehdotuksessa erilaisia yleisölle avoimia huvitilaisuuksia, kilpailuja, näytöksiä ja muita näihin rinnastettavia tilaisuuksia. Yleisötilaisuudet vastaisivat pääosin nykyisin julkisista huvitilaisuuksista annetun lain soveltamisalaan kuuluvia tilaisuuksia.

Nykyisin osa huvitilaisuuksista on luvanvaraisia ja osasta on tehtävä ennalta ilmoitus. Hallituksen esityksessä huvitilaisuuksien luvanvaraisuudesta ehdotetaan luovuttavaksi kokonaan. Tämä vastaa nykyisiä hallinnon kehittämistä koskevia yleisiä periaatteita, joihin kuuluu tarpeettomien lupamenettelyjen poistaminen. Ehdotuksen mukaan yleisötilaisuudet olisivat joko ilmoituksenvaraisia tai vapaasti järjestettä-

viä. Ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä sellaisista tilaisuuksista, jotka eivät osanottajien vähäisen määrän, tilaisuuden luonteen tai järjestämispaikan vuoksi edellytä toimenpiteitä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai sivulliselle ja ympäristölle aiheutuvan haitan estämiseksi taikka eivät edellytä erityisiä liikennejärjestelyjä. Tällaisia tilaisuuksia olisivat esimerkiksi sisätiloissa vakituisesti järjestettävät elokuva- ja teatterinäytökset sekä näyttelyt. Nämä tilaisuudet on perusteltua jättää ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle, sillä poliisilla ei ole tarvetta ohjata niiden järjestämistä. Myöskään tilaisuuksien järjestäjiä ei ole syytä rasittaa turhilla ilmoitusmenettelyillä.

Tilaisuudesta tehdyn ilmoituksen yhteydessä poliisi voisi antaa tarpeellisia ohjeita ja määräyksiä järjestäjälle. Lisäksi eräissä poikkeuksellisissa tilanteissa poliisi voisi kieltää ennalta tilaisuuden järjestämisen laissa säädetyin perustein, jos muut toimenpiteet eivät olisi riittäviä. Järjestäjän oikeusturvasta on huolehdittu siten, että poliisin päätöksistä voitaisiin valittaa hallintolainkäyttölain mukaisesti.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi nykyisistä kirkollis- ja juhlapyhiä, lähinnä joulua ja pääsiäistä koskevista huvitilaisuuksien järjestämisrajoituksista. Poliisi voi jo nykyisinkin myöntää poikkeuksia järjestämiskieltoon. Käytännössä lupa tilaisuuden järjestämiseen pääsääntöisesti onkin myönnetty. Järjestäjät eivät myöskään aina ole tietoisia rajoituksista vaan saattavat järjestää tilaisuuksia ilman erityisen luvan hakemista. On myös huomattava, että esimerkiksi ravintoloiden aukioloa ei ole enää vastaavalla tavalla rajoitettu. Näillä perusteilla kirkollis- ja juhlapyhiä koskevien rajoitusten ja niihin liittyvän poikkeuslupamenettelyn säilyttämistä ei enää voida pitää tarkoituksenmukaisena.

Arvoisa puhemies! Samanaikaisesti kokoontumislainsäädännön kanssa ehdotetaan uudistettavaksi myös järjestysmiehiä koskeva lainsäädäntö. Eduskunnalle on annettu yhdessä kokoontumislain kanssa esitys laiksi järjestyksenvalvojista. Lait on kytketty toisiinsa, ja niiden on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti. Esitys laiksi järjestyksenvalvojista on esitelty sisäasiainministeriöstä, ja sen johdosta en tässä puheenvuorossani puutu enemmälti sen esityksen sisältöön.

Ed. Immonen: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys kokoontumislaiksi on hengeltään moderni ja vastaa olemassa olevan nyky-yhteiskuntamme olosuhteita. Monilta osin lain uudistuksen yhteydessä tulee poistettua byrokratian ikävät ja turhat jäänteet.

Kaikkein tärkeintä kokoontumislaissa on, että se helpottaa mielenosoituksen järjestämistä. Mielenosoituksen järjestämisoikeuden laajentaminen koskemaan myös rekisteröimättömiä yhteisöjä, yli 15-vuotiaita ja henkilöitä, joiden kotipaikka ei ole Suomessa, mahdollistaa aivan uudella tavalla spontaaninkin mielenosoituksen. On melko kyseenalaista ilmaisuvapauden ja yleisemmin ihmisoikeuksien valossa rajoittaa mielenosoittamisoikeutta.

On tärkeä hahmottaa, mistä mielenosoituksessa ja mielen osoittamisessa on kysymys. On luonnollisesti kysymys oikeudesta itseilmaisuun, joka on tärkeää yksilötasolla. Olennaisinta on kuitenkin mielenosoituksen luonne lähes ainoana välittömänä ja näkyvänä keinona yhteisön huolen tai kannan ilmaisuun. Täten väitän, että mielenosoituksella on keskeinen rooli yhteiskunnassa.

Mielenosoitus on varteenotettava tapa, jolla kansalaiset voivat välittää mielipiteitään päättäjiin päin. Meille kaikille ovat tuttuja tilanteet ympäri maailmaa diktatuurisista ja epädemokraattisista valtioista, jotka estävät mielenosoitukset kaikin mahdollisin tavoin ja joissa rangaistus mielen osoittamisesta on kova, jos ei siihen osallistuva peräti menetä henkeään. On hienoa, jos uusi kokoontumislaki entisestään parantaa mahdollisuuksia mielenosoitukseen omassa demokratiassamme.

Kysyisin, miten kansalaiset voivat merkittävällä tavalla tuoda esiin mielipiteensä ja huolensa vaalien välillä. Vaikka vaalit ovat perustavanlaatuinen tae demokraattisesta järjestelmästä, emme voi tässä reaaliaikaisen tiedonvälityksen maailmassa tarjota äänestämistä kansalaisille nopeana ja kaiken kattavana tapa reagoida yhteiskunnallisiin päätöksiin ynnä muihin.

Entä millainen on kansalaiskeskustelun rooli kansalaisten ja päättäjien välisen tiedonkulun takaajana? Pubeista ja saunanlauteilta ei kuulu tänne Arkadianmäelle saakka yhtään mitään. Lehtien yleisönosastot puolestaan ovat nykyisin monissa tapauksissa eräänlaisia asiantuntijapalstoja, sillä monenkaan lehden imagoon eivät taida sopia ihan tavallisen, gradua kirjoittamattoman maijan ja matin tosissaan kirjoitetut rivit. Monelle kynnys on korkealla toki ennen toimituksen pakkejakin.

Suomalainen ei ole taipuvainen lähtemään

kaduille ja toreille silloinkaan, kun on oma inhimillinen arki vaakalaudalla, joten ihan turha olisikin ryhtyä jatkossakin rajoittamaan oikeuksia mielenosoitukseen olemassa olevan lain tavoin. Viimeaikaiset esillä olleet tempaukset, joissa on vahingoitettu omaisuutta ja ihmisten terveys on ollut vaarassa, ovat sen sijaan tuomittavia ja vääränlaista kansalaistottelemattomuutta. Viittaan tapauksiin, joissa on muun muassa hyökätty turistien kimppuun mahdollisina turkishuutokauppaan osallistujina, ja karjankuljetusautojen polttamisiin.

Kansalaistottelemattomuus ei kuitenkaan ole aina ehdottomasti tuomittavaa ja rikollista. Itse esimerkiksi hyväksyisin, jos vanhemmat havaittuaan lähiseudun maitokaupan myyvän alkoholia lapsille menisivät kaupan edustalle jakamaan teosta tiedotetta ja samalla varmasti aiheuttaisivat tilapäistä tai pysyvää haittaa asiakkaiden kaikkoamisen muodossa.

Myös oikeus lakkoon on varmasti ei-toivottavaa kansalaistottelemattomuutta monien mielestä, vaikka tämä mielenilmaus olisi erittäin törkeää työnantajan mielivaltaa vastaan. Miten toimii työntekijäjoukko, jos heidän oikeuksiinsa kajotaan heidän kanssaan siitä neuvottelematta? En näe muuta mahdollisuutta kuin lakon järjestäminen tällaisessa tilanteessa. Tämän kaltainen mielenilmaus on täysin rinnastettavissa mielenosoitukseen.

Hyvänä esimerkkinä toimii Iskun Lahden tehtaan keittiökalustepuolen työntekijöiden tilanne. Uusi urakkahinnoittelu alentaa tuntuvasti työntekijöiden palkkaa. Olettaa myös voi, että vastaava urakkahinnoittelu laajennetaan koskemaan koko tehdasta myöhemmin. Työntekijöiden ainoaksi keinoksi vaikuttaa asiaan ja tuoda mielipiteensä julki jäi lakon toteuttaminen.

Arvoisa puhemies! Työntekijät taistelevat oikeuksistaan eivät ainoastaan työntekijöinä vaan ihmisinä. He taistelevat oikeudestaan riittävään toimeentuloon vastineeksi työlleen. Viime vuosina työntekijät ovat joutuneet lakkoilemaan myös työpaikkojensa puolesta. Emme voi demokraattisessa järjestelmässä olettaa, että työntekijän on tyydyttävä kaikkeen ja oltava pelkästään toimenpiteiden hiljainen kohde.

Uskon, että uuden kokoontumislain astuttua voimaan suomalainen demokratia toimii entistäkin vahvemmalla pohjalla.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Tutkittuani tätä lakia käsittelen sitä nyt hivenen suppeammalta kannalta kuin ministeri esitellessään lakia, samalla tavalla kuin mitä ed. Immonen äsken omassa esityksessään totesi.

Kokouslain kumoaminen ja siinä olevien määräysten liittäminen kokoontumislakiin on mielestäni, kun olen lakiesitystä tutkinut, varsin perusteltu esitys. Kuitenkin, kun esitystä tutkii, herättää se myös kysymyksiä.

Nykyisin voimassa olevan lain mukaanhan tietyt yleisötilaisuudet, tietyt kilpailutilaisuudet, ovat luvanvaraisia, kuten esimerkiksi moottoripyöräkilpailut ja venekilpailut. Muun muassa Jyväskylän suurajoissa tiedän poliisiviranomaisten asettavan järjestäjille luvan myöntäessään noin 20 eri ehtoa, joiden tarpeellisuudesta niin viranomaiset kuin järjestäjätkin ovat yhtä mieltä ja jotka nyt esityksen poistuvat ja pelkkä ilmoitus tulevaisuudessa riittäisi. Poliisilla tosin on tämän esityksen mukaan mahdollisuus ilmoituksenteon yhteydessä antaa ohjeita ja määräyksiä, mutta ainakin viranomaiset tuntuvat pitävän tätä kohtaa tulevaisuudessa huuhaana. Näin he päivällä totesivat, kuten keskustelin heidän kanssaan. Ilmoitushan jätetään nyt kansliaan ja käsitellään sitten aikanaan, joten ohjeiden antaminen tuntuu enemmänkin teorialta.

Huvitilaisuuksien ajallisista rajoituksista luopuminen myös tietyissä asioissa arveluttaa. Nythän huvitilaisuudet voivat kestää kello 1:een, ellei jatkoaikaa ole myönnetty. Tarkoittaako laki nyt todella sitä, että tästä eteenpäin huvit voivat jatkua rajoituksetta niin pitkään kuin järjestäjät haluavat? Edelleen sunnuntaipäiviä koskevat rajoitukset nyt tullaan poistamaan, eli tämäkin kohta herättää varmasti mielipiteitä puolesta ja vastaan.

Samoin, arvoisa puhemies, tulevaisuudessa yleisötilaisuuksissa esityksen mukaan voi pitää hallussaan myös päihdyttäviä aineita. Näin ainakin itse olen tämän esityksen tulkinnut. Rajoituksia on mielestäni kuitenkin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden näkökohdista syytä ainakin miettiä. Tietyissä tapauksissa niitä voitaisiin saattaa voimaan järjestäjien ja poliisin yhteispäätöksellä tai kummankin päätöksellä erikseen.

Varmaa on, että nämä kysymykset puhuttavat osaltaan myös valiokuntaa.

Ed. H o l o p a i n e n : Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti todeta paikaltani, että pidän hallituksen lakiesitystä erittäin hyvänä. Huvitilaisuuksista esimerkiksi tanssit ovat olleet luvanvaraisia, ja niistä ovat järjestäjät joutuneet maksamaan erilliset lupamaksut joko tilaisuuskohtaisesti tai sitten useammasta tilaisuudesta samalla

luvalla. Huvilupamaksu on rasittanut kohtuuttomasti ainakin sellaisten tilaisuuksien järjestäjiä, joista tulot ovat olleet pienet, tanssitilaisuuksista, joita ovat järjestäneet urheiluseurat, eläkeläisjärjestöt jne.

Huvilupatuloilla ei valtiontalouden kannalta ole suurta merkitystä. Toisaalta, kun lupamenettely jää pois, myös hallinnolliset kulut poistuvat, joten tervehdin ilolla tätä uudistusta.

Ed. Alaranta: Arvoisa rouva puhemies! On helppo aluksi yhtyä siihen näkemykseen, että tämä laki on varmasti tarpeellinen, kun se paikkaa eräitä aukkoja, joita vanhoissa pykälissä on ollut, ihan niin kuin ministeri Järventauskin esittelypuheenvuorossa totesi ja muutkin puhujat ovat näin todenneet.

Edelleen on helppo yhtyä siihen, että tässä laissa on hyviä uusia yksityiskohtia, jollaiseksi itse rengastin muun muassa 5 §:n, Yleisen kokouksen järjestämisoikeus, joka nyt laajenee sillä tavalla, että myös vajaavaltainen kansalainen voisi olla tällaisen tilaisuuden järjestäjänä.

Arvoisa puhemies! Itse lähestyn tätä asiaa vähän siitä näkökulmasta, johon ed. Karpio lyhyesti puheenvuorossaan viittasi, elikkä siitä, että tässä on myöskin sellaisia muutoksia, joita eivät ainakaan kaikki meistä Suomen kansalaisista voi pitää hyvänä. Eduskunta on kansa pienoiskoossa, ja meitä on täällä moneksi. Meillä on erilaisia lähestymistapoja ja arvomaailmoja. Ed. Immonen totesi äsken, että hänestä kaikkein tärkeintä tässä on se, että tämä laki laajentaa mielenosoitusvapautta. Minäkin myönnän sen, että on oikein ja kohtuullista, että kansalaisilla on oikeus osoittaa mielipiteitään, järjestää mielenosoituksia, mutta ajattelen niin, että se on jo nyt aika vapaata. Meille edustajille jaettiin äskettäin kirje, jonka ed. Järvenpää on jättänyt eduskunnan käsiteltäväksi. Siinä kirjeessähän käsiteltiin Eduskuntatalon pihalla lähes viikon ajan kestänyttä mielenosoitusta. Yhdyn mielelläni niihin näkemyksiin, joita ed. Järvenpää siitä asiasta esitti. Minusta se eräänä esimerkkinä kertoo siitä, että suomalaisilla on todella laaja vapaus osoittaa mielipidettään muun muassa päätöksentekijöille.

Mutta se kohta, jota minä itse epäilen ja samalla toivon, ettei se ihan tällä tavalla tulisi säädetyksi kuin esitetään, koskee niin sanottujen suurten juhlapyhien täydellistä vapauttamista huvitilaisuuksien järjestämiseen. Ymmärrän, että varmaan monien mielestä edustan mennyttä maailmaa ja mennyttä aikaa, mutta sanonpa siihen virrentekijän sanoilla, että "mielelläni sen teenkin". Kun olen ollut eduskunnassa useita vaalikausia, olen tätä asiaa ja sen kehitystä seurannut, niin että työhuoneessa on yksi mapillinen aineistoa tästä asiasta.

Tällä asialla on pitkä historia, niin kuin täällä jo on tullut todetuksi. Lyhyesti sen pitkän historian voisi kuvata niin, että siinä on pala palalta murrettu sitä vanhaa perinnettä, joka suurten juhlapyhien rauhoittamiseen yleisiltä huvitilaisuuksilta on liittynyt. Ensin se vapautettiin kello 18:sta lähtien. Sitten taisi olla vaihe, jossa se vapautettiin kello 12:sta, puolestapäivästä, lähtien ja nyt sitten kokonaan. Tässä on vähän sellainen maku, että monet kansalaiset ja varmaan ministeritkin ovat olleet hieman empiväisiä siinä, voidaanko tälle tielle lähteä, ja pikkuhiljaa on sitten tälle tielle lähdetty ja vanhoja perinteisiä arvoja tällä tavalla murrettu.

Myönnän tietysti, että aika muuttuu, ihmisten arvostukset muuttuvat ja kulttuuri muuttuu, mutta haluan tällä lyhyellä saatepuheenvuorolla kuitenkin edustaa vielä, kun mahdollisuus on, niitä suomalaisia, jotka toivovat, että kaikki ei muuttuisi, niitä suomalaisia, jotka toivovat, että meillä vielä lainsäädännössä joissakin kohdin näkyisi se vahva kristillinen, kristinuskoon pohjaava perintö, jonka mukaan ehkä valtaosa suomalaisista kuitenkin pyrkii päivittäin ja vuosittain vielä elämään.

Meillä on olemassa kolmas käsky, muista pyhittää lepopäivä, joka koskee kaikkia niin sanottuja lepopäiviä. Meillä on ollut tällaisia suuria juhlapyhiä kuin pitkäperjantai, ensimmäinen pääsiäispäivä, jouluaatto ja ensimmäinen joulupäivä, jotka ovat olleet toistaiseksi rajoitusten alaisia huvitilaisuuksien järjestämisissä. Totta on tietysti se, mihin ministeri Järventaus viittasi, että yleensä luvat on myönnetty. Mielestäni se ei kuitenkaan oikein kelpaa perusteluksi sille, että tällainen vanha perinne murretaan. Se, joka ei halua perinteillä tai kristillisillä arvoilla tätä rauhoittamista kannattaa, voisi mielestäni miettiä niitä ilmiöitä, joita tässä talossa on viime aikoina käsitelty: kansalaisten yleistä levottomuutta, lasten ja nuorten levottomuutta, juurettomuutta, kaikkea sitä, mikä liittyy lasten ja nuorten pahoinvointiin hyvinvointiyhteiskunnassa, jopa lasten ja nuorten rikollisuuteen.

Olisiko se niin kamalan paha asia, jos meillä olisi muutama juhlapäivä vuodessa, jolloin me lainsäätäjinä aivan kuin viestittäisimme kansalaisille, että he viettäisivät nyt sen päivän yhdessä perheen kanssa, olipa heidän arvopohjansa ja

olipa perinne mitä tahansa, mutta he omistaisivat tämän juhlapäivän nyt perheelle, kokoaisivat lapset ja lastenlapset ja kaikki lähellä olevat yhden pöydän ääreen eivätkä lähtisi yleisiin huvitilaisuuksiin tai mihinkään muihinkaan tilaisuuksiin silloin?

Haluaisin lopuksi viitata siihen ehkä yllättävään ja ainakin mielenkiintoa herättäneeseen kirjan julkistamistilaisuuteen, jossa presidentti Koivisto erästä kirjaa nyt äskettäin julkistaessaan tilitti vähän omia ajatuksiaan uskonnollisuudesta ja painokkaasti sanoi siellä omana kokemuksenaan, että hänellä on ollut sellainen olo, että sekä hänen että tämän kansan päällä on ollut varjelus. Olen käyttänyt puheenvuoroni tässä hengessä ja toivon, että tämä presidentti Koiviston toteamus voisi vielä olla totta tämän kansan elämässä.

Arvoisa puhemies! Tässä ei taida olla muuta toivoa enää kuin esittää edustajatovereille iltamiettimisen ja iltavirren aiheeksi tutun isänmaanvirren sanoja: "Siunaa ja varjele meitä, Korkein, kädelläs."

Ed. Rask merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Alaranta puheenvuorossaan viittasi edustajakollegamme Järvenpään kirjeeseen eduskunnan kansliaan, joka koski eduskunnan edessä neljän päivän ajan tänä syksynä järjestettyä mielenilmaisua, joka oli siis neljä vuorokautta kestävä. Sehän koski toimeentulotukiasiakkaiden, mielenterveyspotilaiden, syrjäytymisen uhan alaisina, syrjäyttämisen uhan alaisina — kaksi eri asiaa mutta saman asian kaksi puolta — olevien kansalaisten oikeuksia ja niiden puuttumista.

On aivan oikein, että ed. Järvenpää pystyy sanomaan oman kantansa ja tuomaan sen esille. Se on hänen oikeutensa, hänen kansalaisoikeutensa erityisesti tietysti kansanedustajana, koska hänet on erityisesti näitä asioita varten valittu ja lähetetty, samoin kuin ed. Alaranta esitti.

On hyvin arvokasta, että tässä talossa on kansanedustajilla oikeus puhua eri mielipiteitä ja että sitä ei pyritä rajoittamaan. Minä omalta puoleltani olen toista mieltä kuin ed. Alaranta ja kummeksun ja hiukan myös paheksun ed. Järvenpään kantaa mutta en suinkaan sano, ettei hän saisi sitä tuoda ilmi. Jos hän vaikka haluaisi käyttää puheenvuoron puhujakorokkeella, en menisi katsomaan Internetistä, monesko puheenvuoro se mahdollisesti olisi. Ilmeisesti se olisi toinen.

Arvoisa puhemies! Tämä oikeus puhua, oikeus sanoa mielipiteensä, oikeus tuoda se myös julkisuuteen on erittäin arvokas kansalaisoikeus, jota hallitusmuodon 10 a § suojelee. Jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. Se on kokoontumislain keskeinen kohta, ja tästä lähdetään. Yhdyn niihin arvioihin, että tässä laissa on paljon positiivisella tavalla eteenpäin menemisen henkeä, nykyaikaisuutta.

Perusteluissa viitataan myös kansalaistottelemattomuuteen, muun muassa Koijärvi-liikkeeseen. Tältä kohdin haluan todeta, että tämän tyyppiseen aktiivisuuteen aikoinaan ovat rohkeat nuoret ihmiset uskaltautuneet, ja sanoisin, että nyt vuosikymmenien jälkeen voimme olla tyytyväisiä, että he ovat silloin oman terveytensäkin uhalla tähän lähteneet. He ovat olleet katalysaattoreita yhteiskunnallisessa kehityksessä.

Valtion tehtävänä on turvata ja edistää kokoontumisen vapautta. 4 § tämän toteaa, hyvin arvokas turvaamis- ja edistämisvelvollisuuden pykälä. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ottanut näihin asioihin kantaa muun muassa mielenosoitus — vastamielenosoitus-tilanteessa. Tässä on ollut ilmeisestikin kysymys Saksan liittotasavallassa olleesta mielenosoituksesta. Tiedämme, että onneksi ne ovat myös siellä harvoin väkivaltaisia mutta aina silloin tällöin, Suomessa onneksi ei juuri koskaan.

Kuitenkin laissa on katsottu tarpeelliseksi 10 §:ssä viitata kokouspaikkaa koskeviin rajoituksiin ja perusteluissa on todettu jatkuvat tai toistuvat mielenosoitukset erityisesti eräiden, siis samojen liikeyritysten läheisyydessä. Tiedämme, että tässä tarkoitetaan turkisliikkeitä ja myös turkishuutokauppaa järjestäviä tahoja.

On varmasti myös täältä käsin syytä tuomita väkivalta, omaisuuden tarkoituksellinen vahingoittaminen. Siihen aivan oikein laki ei anna eikä halua antaa oikeutta. Mutta samalla on lähetekeskustelussa erityisen tärkeätä painottaa sitä, että kokouspaikan rajoitukseen ja oikeusministerin mainitsemaan siirto-oikeuteen on suhtauduttava äärimmäisen varovaisesti ja se voi astua mielestäni ainoastaan silloin voimaan, kun todella on erityisen vahva käsitys siitä ja näyttöä siitä, että on odotettavissa väkivaltaisuutta tai todella tarkoituksellista vahingon aiheuttamista omaisuudelle. Siirtoa on siis todella aina hyvin tarkoin mietittävä ja pidettävä mielessä, että hallitusmuodon 10 a § ja sen sisältö on keskeisin asia

tämänkin lain soveltamisen yhteydessä, kun sitä käytännössä sovelletaan.

Arvoisa puhemies! Pidän hallituksen esitystä 145 aiheellisena mutta suhtaudun erittäin kriittisesti siirto-oikeuspykälään nimenomaan siinä mielessä, että toivoisin valiokuntatyöskentelyssä täsmennettävän sen soveltamistilannetta ja nimenomaan sitä, että valiokunta tässä kohdassa asettaa tarkat ja hyvinkin määritellyt puitteet tämän oikeuden käytölle.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos mahdollisuudesta vastata ed. Tiusaselle! Haluan todeta hänen puheenvuoronsa johdosta, etten minä paheksunut niitä asioita, joiden puolesta puheena olleessa mielenosoituksessa mieltä osoitettiin. Minä väitän tuntevani köyhän ja syrjäytyneen ihmisen osan. Sellaiselta seudulta tänne joka viikko töihin lähden.

Mutta minä paheksuin tapaa, jolla se järjestettiin, ja paikkaa, jossa se järjestettiin. Olen sitä mieltä, että kaikkein suurimmissa vaikeuksissa elävät sellaiset kansalaiset, jotka eivät pysty edes osallistumaan tällaisiin tilaisuuksiin, joka Eduskuntatalon pihalla oli. Kun iltaisin lähdin työpaikaltani Helsingin asunnolle, panin merkille myös sellaisen ikävän piirteen, että jos mielenosoittajilla mahtoi olla leivästä puutetta, juomisesta ei ollut puutetta. Muun muassa siitä syystä en pidä Eduskuntatalon pihaa oikeana paikkana tällaiselle mielenosoitukselle.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Arvostan kuulemaani vastauspuheenvuoroa ja uskon, että asia ed. Alarannan kannalta on nimenomaan näin kuin hän sanoi. Mutta mainitsemanne alkoholiongelma on varmasti osoitus siitä, että kysymyksessä todella olivat ihmiset, joihin kuului myös tällä tavalla monella tavoin ongelmien keskellä eläviä Suomen kansalaisia. Varmasti he edustavat kuitenkin ehkä vain yhtä pientä osaa niistä, jotka siellä olivat neljän vuorokauden aikana.

Mielestäni vastaus, jonka eduskunnan kanslia antoi kirjeeseen, on hyvin arvokas. Se on varsin hyvin mietitty. Siinä myös osoitetaan se, että varsinainen mielenosoitus tapahtui katualueella ja Helsingin kaupungin puistoalueella. Näin ollen eduskunnan toimivaltaan kuuluvat lähinnä portaat. Varsinaisia haitantekoja, joihin olisi syytä puuttua, ei ilmennyt.

Olen sitä mieltä, että meidän kaikkien mielipiteet ovat sinänsä tietysti saman arvoisia. Sen, mikä niistä aina enemmän osuu todellisuuden kanssa yhteen ja on niin sanotusti oikein, aina myöhemmin tulevaisuus ratkaise. Ainakin oma käsitykseni ed. Järvenpään käsitykseen verrattuna hänen liikkumisongelmansa suhteen tässä kohdassa on se, että sitä ei esiintynyt.

Ed. L a h t e l a: Arvoisa rouva puhemies! Käsillä oleva lakiesitys tuo tavallaan Suomen uuteen aikaan. Jollakin tavalla, jos miettii historiaamme, vanha kokoontumislaissa ja sen säännöksissä ilmeisesti pelättiin sitä ajatusta, että tulee vallankumous tai suuria mullistuksia. Nyt demokratia Suomessa on mennyt niin pitkälle, että voidaan tehdä tällainen asia. Se olisi voitu tehdä jo aikaisemmin, mutta nyt näköjään se vasta tehdään.

Tässähän poistuu huvilupa. Ei tarvitse enää sitä kiemuraa tehdä ja mennä paikalliselta vallesmannilta hakemaan huvilupaa ja odottaa sitä mahdollisesti muutama päivä, kun siellä pohditaan, saadaanko tällainen tilaisuus järjestää. Nyt riittää pelkkä ilmoitus.

Mietin, millä tavalla tämä vaikuttaa joihinkin asioihin, koska ainakaan nopeasti lukien en huomannut sitä, peritäänkö jatkossa tästä ilmoituksesta jotakin maksua. Tänä päivänä huviluvasta peritään ilmeisesti yli satasen maksu. Muuttuuko tilanne siltä osin millään muotoa, vai tullaanko tämä ilmoituskin asetuksella tai jollakin muulla ohjeistuksella vielä rahastamaan poliisitoimen osalta?

Jos on niin, että ei tulla maksuja perimään, siinä mielessä tämä madaltaa kynnystä näiden tilaisuuksien järjestämiselle. Tuntuu nimittäin järjettömältä, jos jokin yleisötilaisuus pidetään vaikka torilla tai jokin rantakalailtatilaisuus, joka meillä itäisessä Suomessa on hyvin yleinen, että siitä pitää maksaa se reilu satasen maksu. Jos tästä nyt tulee tällainen, että ei tarvitse enää maksaa, se todennäköisesti helpottaa näiden yhteisöjen rahatilannettakin jonkin verran.

Sitten yksi seikka ilmoitusten ja väljyyden osalta tulee mieleen. Millä tavalla käy Gramexin ja Teoston maksujen? Hoituuko tämä samalla tavalla yhtä laajamittaisesti, kuin tällä hetkellä? Tänä päivänä on vielä monista tilaisuuksista pitänyt ilmoittaa ja hakea huviluvat. Sitä kautta sitten ainakin huvilupien osalta se tieto on jostakin mennyt, tietokonevälitteisesti tai muuten, Teostolle ja Gramexille, ja aikanaan sieltä ovat sitten laskut tulleet. Vaikka pienemmätkin humpat olisi pidetty, se on maksanut sen määrätyn könttämaksun, vaikka ei lipputuloja olisi yhtään

ollutkaan. Jos lipputuloja olisi ollut, niin sitten olisi maksanut tietysti vielä enemmän. Tätä en ainakaan löytänyt tästä esityksestä.

Muutenhan ilmeisesti järjestyksen valvontaan jää kuitenkin vielä se systeemi, että annetaan jollakin uudella järjestysmiehiä koskevalla sääntelyllä se ohjeistus, jotta sinällään uskon, että järjestyksenpito tulee säilymään.

Se seikka, jota ed. Tiusanenkin puheessaan penäsi, missä tapauksissa voidaan jokin tilaisuus keskeyttää tai peruuttaa, on aina ollut ongelmallinen kysymys ja niin se tulee olemaan nytkin. Toivon mukaan tämä yhteiskunta ei mene hyvin ahtaalle niissä rajoissa. Lakiesityksessähän luetellaan ne määrätyt tilanteet, joissa, jos tehdään häiriötä mahdollisesti ympäristölle tai aiheutetaan vahinkoa porukalle ja sen tyyppisiä asioita, aina tietysti jää harkinta. Mutta jos tilaisuuksissa haitta on riittävän suuri, niin minusta on ihan aiheellista, että silloin tilaisuus mahdollisesti siirretään tai pitää jopa lopettaa.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Työttömien kokoontumisesta eduskunnan edessä minä vähän ihmettelen, jos se jotakuta tavallista kansalaista on niin ärsyttänyt, että sitä kannattaa lähteä arvostelemaan ja oikein kirjeitäkin vielä siitä laatimaan. Totta kai on oikeus arvostella ja tehdä kirjeitä, mutta tämä on minun mielipiteeni.

He olivat rauhallisia. Me olimme sosialidemokraatti Mähösen kanssa siellä musisoimassa. Soittelimme Totisen pojan jenkkaa vähäisellä taidollamme, ja meitä kohdeltiin oikein hyvin. Jos siellä muutama humalainen oli, niin minä uskon, että tästäkin talosta, jos ollaan viisi kuusi vuotta työttömänä, niin alkaa Koskenkorvapullo joskus maistua, myös ed. Alarannalle luulisin, niin sitkeä kuin onkin. Arvelen, en tiedä. Näin ollen tällaiset pienimuotoiset, rauhalliset mielenilmaisut tuossa edessä seitsemän kahdeksan vuoden työttömyyden jälkeen täytyy kyllä kestää.

Pahempi tilanne oli silloin aikoinaan, kun oli 12 000 ihmistä ja vähän köydet natisivat, jollaista mielenosoitusta ei sen jälkeen ole ollutkaan. Se oli silloin vähän uhkaava. Nämä ovat ihan hauskoja, että joskus on tällaisia kuin viimeksi oli.

Mutta, rouva puhemies, tämä tästä, eikä se tietenkään kuulu itse teemaan. Ihan muutamalla sanalla haluaisin pintapuolisen tarkastelun pohjalta lausua tästä uudesta laista.

Tässä esityksessähän yleiset kokoukset tulevat suhteellisen vapaiksi. Täytyy kyllä hiukan tuohon äskeiseen asiaan palatakseni sanoa, että meillä on ollut nämä vuodet, jolloin on ollut valtava työttömyys maassa. Jossakin muussa maassa, Ranskassa tai muualla, olisi kyllä yleisten kokousten sääntöjä kokeiltu aika tavalla. Olisi ollut väkivaltaisia mielenosoituksia. Meillä niitä ei ole ollut, ja siinä mielessä täytyy kyllä sille kansanosalle, joiden osalta tätä olisi voinut odottaa, nostaa hattuansa. Myös ammattiyhdistysliike on kehottanut maltillisuuteen ja hiljaisesti ajanut sitä, että maassa ovat olleet rauhalliset olot.

Näin ollen jatkossakaan tällaisten yleisten kokousten tietynasteinen vapauttaminen, valvonnan vähentäminen, ei varmasti suomalaisten osalta tule aiheuttamaan ongelmia. Täytyy sitten olla hirmuisen poikkeukselliset olosuhteet, jos niin tapahtuu.

Mutta sen totean, että ulkomaalaisten kohdalta, vaikka minun puheenvuoroni nyt voidaan tietysti tulkita rasismiksi, mutta on olemassa erilaisten ulkomaalaisryhmien osalta kovia paineita itsensä esille tuomiseen väkivaltaisten kokousten, mellakoiden ja mielenosoitusten kautta. Ja kun heidän osaltaan kaikki nyt vapautuu samalla tavalla kuin Suomen kansalaisten osalta, niin en minä millään tavalla ennustele, mutta pelkään hiukan sitä, että jossakin vaiheessa nämä ongelmat, joita yleisiin kokouksiin tulee, tulevat tiettyjen ulkomaalaisten ääriryhmien taholta. Sellaisten ääriryhmien, jotka turhautuvat ja jotka eivät täällä tunne olevansa tulevaisuuden visioissa mukana.

Eivät tietenkään kaikki ulkomaalaiset, mutta tietyt ryhmät saattavat aiheuttaa vaikeuksia, ja siinä mielessä olisin jättänyt lakiin ulkomaalaisten kohdalta tietynlaisia varovaisia rajoituksia, joilla paremmin ja nopeammin pystytään puuttumaan asioihin siinä tapauksessa, että kaikki ei suju ihan konseptin mukaisesti. Toki voidaan tällainen mielenosoitus estää, mutta jos pieni tarkkailu olisi kuitenkin ollut päällä vielä muutaman vuoden, niin kauan, että asiat rauhoittuvat, se olisi ollut ehkä lain kohdalla parempi.

En ole lakiin kovin tarkasti ehtinyt tutustua enkä muilta osin ota siihen kantaa. Se kai menee hallintovaliokuntaan, jossa en ole mukana, mutta uskon, että se on hyvä valiokunta. Nämä asiat siellä hyvin tarkkaan tarkastellaan ja ne puutteet korjataan, mitä siinä on. En kuitenkaan usko, että ulkomaalaisten osalta esille tuomani huomautus siellä korjaantuu. Eikä sillä ole niin väliäkään, mutta tulihan sanottua, ettei totuus unohtuisi.

Oikeusministeri Järventaus: Arvoisa puhemies! Muutama havainto esitettyjen puheenvuorojen johdosta ihan lyhyesti.

Ed. Karpio oli huolissaan yleisötilaisuuksien valvonnan käytännön järjestämisestä, kun ne perustuvat tästä lähtien ilmoituksiin. Kuten lakiesityksen 20 §:stä näkyy, poliisilla on valtuudet antaa ohjeita ja määräyksiä. Ei ole mitään syytä uskoa, ettei ilmoituksiin suhtauduttaisi täydellä vakavuudella ja Jyväskylän suurajojen ja muiden tilaisuuksien osalta noudatettaisi aivan samanlaista käytäntöä kuin tänäkin päivänä. Tämä pulma ei ole tullut valmistelussa esille, että ilmoitusmenettely aiheuttaisi jollakin tavalla löysyyttä viranomaispuolella verrattuna nykyiseen käytäntöön silloin, kun tarvetta ohjeiden ja määräysten antamiseen on.

Ed. Alaranta esitti näkökohtia kirkollisia juhlapyhiä koskevien rajoitusten poistamisesta. Tällä esityksellä ei ole tarkoitus muuttaa sitä tosiasiallista käytäntöä, joka nyt jo vallitsee saatikka ottaa kantaa niihin eettisiin näkökohtiin, joita ed. Alaranta toi esille. Tänä päivänä lupakäytäntö on ollut, kuten esittelypuheenvuorossani totesin, varsin väljä, minkä lisäksi nykyinen käytäntö ei ole sikäli looginen, että ravintolaan saa mennä ilman lupaa, mutta näihin muihin huvitilaisuuksiin ei. Nämä perusteet ovat lähinnä käytännöllisiä, eivät eettisiä.

Ed. Tiusanen kiinnitti huomiota siirto-oikeuspykälään, poliisin oikeuteen siirtää yleinen kokous toiseen paikkaan eräiden edellytysten vallitessa. Tämä kynnys on korkea ja lähdetään siitä, että se kohtuuttomasti häiritsee tai aiheuttaa kohtuutonta haittaa. Tässä on siis kohtuuttomuuslähtökohta eli tavallaan sovelletaan yleistä periaatetta siitä, että se, mikä ei ole oikeus eikä kohtuus, ei saata olla lakikaan. Eli sen haitan, mikä aiheutuu liikenteelle, sivulliselle, pitää olla varsin merkittävää.

Ed. Lahtela tiedusteli ilmoituksen maksullisuudesta. Kuten esityksen perusteluista ilmenee, nämä ilmoitukset eivät olisi vastaisuudessa maksullisia, vaan tuo satanen, tai mitä lieneekään, poistuisi.

Ed. Karpio (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Järventaus totesi, että kun nyt luvanvaraisuus poistuu ja tietyistä asioista vain annetaan poliisiviranomaisille ilmoitus ja että siinä yhteydessä poliisiviranomainen voi antaa myös ohjeita näitten huvien järjestämisestä, siitä, mitä sääntöjä siellä kuuluu noudattaa. Tänään, kun keskustelin Jyväskylän apulaispoliisimestarin kanssa, niin hän käytännön asioita hoitavana totesi, että tämä ilmoitushan jätetään siellä toimistovirkailijalle ja aikanaan tulee viranomaisten käsittelyyn. Eli se on sitten huu haata, ei siinä vaiheessa enää niitä ohjeita anneta. Tämä oli käytännön asioita hoitavan henkilön mielipide.

Ed. Immonen: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle toteaisin, että silloin kun köydet nitisi, niin sen köysiporukan päällikkö on tässä viiden metrin päässä. Näin rauhallisesti se elämä on kulkenut neljä vuotta. Luulen, että jos suurmielenosoitusta — muuten silloin oli 20 000 ihmistä eduskuntatalon edessä — ei olisi järjestetty, niin varmaan joitakin muita köysien nitisemisiä olisi tapahtunut.

Samalla tavalla ajattelen myös tästä eduskuntatalon edessä olleesta mielenilmauksesta. Siinä olen ihan samaa kuin ed. Aittoniemi. Mikäli me alamme näitä rajoittamaan tuonne taivaan tuuliin, niin kuin ed. Järvenpää on esittänyt, niin luulen, että se aiheuttaa lisäkitkaa. Kyllä me tämmöisellä vapaudella enemmän tasoitamme, voisiko sanoa, rauhoitamme, ja kuitenkin ihmiset saavat purkaa ja ilmaista tuntojaan kuin että se olisi meille hyöty siitä syystä, että me emme näe siinä mahdollisesti Koskenkorvapulloa tai muuta.

Vielä palaan siihen suurmielenosoituksen juttuun. Suurempana ongelmana kuin kaljapullot ja alkoholinkäyttö ovat olleet sivullisten tuomat alkoholijuomat. Muun muassa kun junakuljetukset silloin suurmielenosoituksen aikana järjestettiin, niin sivulliset, pienyrittäjät ja muun muassa VR, toivat suuret kaljavaunut niin, että työttömät, jotka matkustivat pohjoiseen, joivat kännit, ja heitä saatiin viedä putkaan sen vuoksi. Eli ei tämä meidän järjestely sinänsä aiheuttanut ongelmia, mutta siihen tuli näitä muita vaikeita puolia.

Ed. Karpio: Arvoisa puhemies! Ed. Alaranta ei ole enää paikalla täällä, mutta en omassa puheenvuorossani todellakaan sanonut niin, että esitys olisi siltä osin huono, että näistä sunnuntairajoituksista luovutaan. Päinvastoin nythän on tilanne aika paljon se, että asiassa kuin asiassa pyritään tällaisia rajoituksia mahdollisimman paljon supistamaan.

Kauppojen aukioloajoista kun aikanaan keskusteltiin, niin se herätti hyvin voimakkaita mielipiteitä puolesta ja vastaan sen suhteen, voivatko sunnuntaina kaupat olla auki. Sitten kun laki on ollut voimassa, niin eipä siitä enää mitään ole

kuulunut. Ymmärrän toki hyvin ed. Alarannan huolen ja ne perustelut, mitä hän esitti. Varmasti myös valiokunnassa tullaan asioita hyvinkin perusteellisesti tältäkin osin käsittelemään.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Pääsääntöisesti pidän kokoontumislakiehdotusta aivan hyvänä ja toteuttamiskelpoisena. Erityisesti pidän 3 §:n 1 momenttia onnistuneena ja pidän tärkeänä, että sekä osanottajien mutta ennen kaikkea sivullisten turvallisuus taataan ja sivullisten omaisuus taataan. Tässä mielessä ehdotuksen 10 §:n 2 momentti on mielestäni erittäin onnistunut ja kannatettava. Tässä kohtaa olen ilmeisesti eri linjoilla kuin ed. Tiusanen, joka tosin nyt ei ole tässä paikalla.

2 momentissa on mielestäni varsin tarkasti sanottu ne perusteet, joilla kokous-mielenosoitus voidaan siirtää toiseen paikkaan. Itse haluaisin vielä ottaa esille yhden seikan, varsinkin kun 11 §:ssä sanotaan, että äänenvahvistimia voidaan käyttää, eli kotirauhan ja sen turvaamisen. Se on kyllä mainittu tuolla selitysosassa, mutta tässä pykälässä ei. Näen sen kuitenkin erittäin tärkeänä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Henkilönä, joka on osoittanut mieltään vallitsevia valtajärjestelmiä vastaan useammalla mantereella, muutama sana tähän keskusteluun. Näitä maailmoja voi olla hyvin erilaisia. Voi olla yhteiskuntajärjestelmiä, joita me vapauden nimissä ihannoimme, joittenka pelisäännöt kuitenkin poikkeavat siitä, mihinkä meillä ollaan valmiita.

Muistan erinomaisen hyvin sen, kun Yhdysvalloissa osallistuin erään yliopiston — University of Marylandin — professorikollegoitten kanssa mielenosoitukseen James Watt -nimistä Yhdysvaltain sisäministeriä vastaan, kun hän ajoi sellaista hanketta, jolla maailman ehkä kaunein laaksoalue, Canaan Valley, piti tehtämän vesialtaaksi ja varustettaman sitten lukuisilla padoilla ja voimalaitoksilla jnp. Siinä hankkeessa olivat koko Yhdysvaltain liittovaltio ja paikallinen osavaltiohallinto mukana. Kuten sanottu, James Watt oli tuo kuuluisa ratsastava sisäministeri, joka oli valjastettu tämän hankkeen taakse. Siinä todellakin yliopistojen professorit olivat etunenässä näyttämässä ja osoittamassa mieltään, että eihän tämä vetele. Ja eihän se sitten vedellyt. Canaan Valley on edelleen yksi kauneimpia alueita, mitä maapallon pinnalla on.

Ranskassa ollessa oli tilaisuus olla myös mukana ihan vain seuraamassa sitä, miten herkässä mielen osoittaminen on ja kuinka paljon sillä saadaan aikaan, mutta kulttuurikin on vähän toisenlainen. Siellä on täysin mahdollista se, että ministeri itse ottaa yhteyttä demonstranttiporukkaan ja sopii, että eikö järjestettäisi pikkuinen mekkala tuohon nyt, vähän silakoita ja vähän mätiä tomaatteja ja muita olisi ihan mukava tuoda sinne mukaan, niin että näyttää vähän paremmalta televisioruudussa. Niin homma sujuu ja sillä tavalla poliittisesti vaikutetaan haluttujen tulosten saavuttamiseksi.

Sitten satuin olemaan paikalla Yhdysvalloissa, kun alkoivat nämä neekerimielenosoitukset ja tulivat kai ensimmäistä kertaa Suomen televisioruutuun. Paikka oli College Park Washington D.C:n ulkopuolella. Se oli pelkkä sattuma, että satuin siihen paikalle. Siinä ruvettiin tomaatteja heittelemään Greyhound-busseja vastaan jnp., ja siinä oli kysymys ihmisoikeuksista ja mustien oikeuksista valtaa pitäviä vastaan. Silloin Washington D.C:n asukkaista 60 prosenttia oli mustia ja värillisiä ja loput meitä valkolaisia. Sekin johti myönteiseen tulokseen.

Arvoisa puhemies! Näillä muutamilla esimerkeillä haluan osoittaa, että demokratioissa, joita me todella demokratioina ihannoimme, sallitaan hyvinkin vapaa kokoontuminen, mielipiteen ilmaisu. Nimenomaan niin kuin ed. Immonen äsken sanoi, on erinomaisen tärkeää, että sen annetaan tapahtua. Ne, jotka yleensä mielenosoituksia järjestävät, hyvin tarkoin tietävät, että se on sen oman aatteen kannalta hyvä, että professorit pysyvät järjestyksessä, kun Canaan Valleyn puolesta taistellaan. Siinä sopimattomuudet, siis sellaiset aisanylipotkimiset, eivät ole viisaita, jotka vaarantavat arvokkaan tavoitteen läpiviemisen. Näinhän varmaan on. Niin on ollut Eduskuntatalon edessäkin, olipa se joukko vähän pienempi tai vähän suurempi, mutta joka tapauksessa tällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Uskallan ottaa myös rinnalle esimerkin siitä, mitä merkitsee kokoontuminen ja vaikuttaminen, massiivinen kokoontuminen ja vaikuttaminen yhteiskuntaan viikoittain ja sitä kautta vaikuttaminen niin, että emme huomaa ollenkaan, että tämmöinen tapahtuu. Tulen Oulun läänistä, missä lestadiolaisliikkeellä on erittäin suuri vaikutusvalta. Siellä Rauhanyhdistyksen tilaisuuksiin kokoontuu joka ikinen viikko tuhansia ihmisiä, esimerkiksi meillä Oulussa varmaan 1 000—1 500 ihmistä säännöllisesti viikoittain. Sillä, mitä he siellä periaatteessa sopivat, on paljon suurempi vaikutus Oulun läänin ihmisten elämään kuin meillä muilla, ei-lesta-

diolaisilla, jotka emme kokoonnu missään. Siis kokoontumisella heidän pelisääntöjensä mukaan on mitä suurin yhteiskunnallinen vaikutus, vaikka ehkä toiset katsovat, että vaikuttaminen ei ole mukavaa ja oikein hyväksyttävääkään.

Eli näissä asioissa pitäisi aina hyvin tarkkaan miettiä, mitä rajoitetaan, millä tavalla rajoitetaan, kuinka se demokratia viime kädessä parhaiten toteutuu. Siinä suhteessa pienet väljennykset erikoisesti, arvoisa oikeusministeri, kokoontumisen perusteluihin ja reunaehtoihin olisivat olleet tässä yhteydessä paikallaan. Ehkä viisas eduskunta, joka on myös kokoontumispaikka tiettyjen pelisääntöjen mukaan, on tässä viisaampi kuin istuva hallitus on ollut tätä esitystä antaessaan.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Immonen varmasti käsitti puheenvuoroni toisen osan väärin. En minä arvostellut tätä suurmielenosoitusta, että se olisi järjestetty huonosti, en sanallakaan. Minä vain lausuin sen, että siinä oli erilainen tunnelma kuin tällaisessa pienessä telttakylässä, joka tässä oli. Saattoi olla, että se mielenosoitus tietyllä tavalla kireydeltään oli erilainen kuin mikään muu, tämän vaikean työttömyyden aikoina työläisten puolesta pidetty. Mutta sehän oli täysin hallinnassa, ja sikäli kun kävin ihmisten kanssa siellä keskustelemassa ja katselin tilannetta, oikeastaan sen pieni kireyden aiheutti pienessä ajassa parin kolmen agitaattorin agitointi joukossa ja näyttö, että tulkaa, tulkaa, toverit, nyt lähdetään ja pannaan eduskunta matalaksi. Siitähän se oli kiinni. Mutta järjestys oli siinä erikoisen hyvä, enkä minä nähnyt siellä mitään erikoisen paljon humalaisiakaan. Se oli hyvin järjestetty, mutta siinä oli erilainen tunnelma. Siinä mielessä halusin sitä verrata. Lausun nyt tämän, etten arvostele järjestäjiä ja tätä tilaisuutta. Homma oli hanskassa, mutta se oli erilainen kuin tämä telttakylätilaisuus.

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Kuulin työhuoneeseeni ed. Heikki Koskisen puheenvuoron ja haluaisin siihen kuitenkin nyt viitata niin paljon, että on hyvin keskeistä, miten mielenosoituksen siirto-oikeutta käytetään. Viedäänkö mielenosoitus pois siitä kohdasta tai sen kohdan läheisyydestä, jonne se on kohdistettu? Koskeepa tämä vaikkapa Vantaan turkishuutokauppaa, niin jos asiallisesti — ja painotan sanaa asiallisesti — käyttäytyvät mielenosoittajat ohjataan pois, ikään kuin näkymättömiin niin, että paikalle saapuvat ostajat eivät näitä mielenosoittajia näe, katson tällaisen olevan vahingoksi ja loukkaavan hallitusmuodon 10 a §:ää. Voimme tietysti olla eri mieltä siitä, onko sivistynyttä pukeutua toisen lajin nahkaan vai ei, tämä on toinen kysymys, mutta itse oikeus mielenosoitukseen on hyvin tärkeä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, oikeusministeri poistui, mutta pidän hyvin tärkeänä huomata sen ja liittää pöytäkirjoihin, että hän on ollut kello 20 täällä kuulemassa koko tämän keskustelun, joka tämän hallituksen esityksen kohdalla on käyty.

Ed. Pehkonen: Arvoisa puhemies! Lakitekstissä on monessa pykälässä sana "kohtuuton" tai "kohtuuttomasti" tai "huomattavaa haittaa", tämän tyyppisiä sanontoja. Toivoisin, että valiokunta mietinnössään näitä sanoja määrittelisi jollakin lailla, jotta sitten, kun laki on voimassa, ei tulisi tulkintaa siitä, mitä nämä sanat tarkoittavat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

14) Hallituksen esitys laiksi järjestyksenvalvojista sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys 148/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

15) Hallituksen esitys laeiksi Ahvenanmaan itsehallintolain ja Ahvenanmaan maanhankintalain 17 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 147/1998 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Jansson: Värderade talman! Propositionen innehåller en teknisk ändring av självstyrelselagen för Åland eller närmast ett förslag till en teknisk översyn av två lagar beträffande

Åland. Det ena är självstyrelselagen för Åland och den andra är jordförvärvslagen för Åland. De här ändringarna föranleds av förslaget till ny regeringsform, som ju är under behandling här i riksdagen, och avsikten är att grundlagsutskottet i samband med behandlingen av förslaget till regeringsform också skall behandla den här frågan.

Så egentligen borde det inte vara något problem med denna proposition, men det tycks det ändå tyvärr bli, nämligen i två paragrafer beträffande ordningen för ändrande och upphävande av självstyrelselagen och jordförvärvslagen. Här föreslår man nu från Ålands landskapsstyrelses sida att de ändringar som ingår i propositionen till den här delen inte borde godkännas. Frågan är i det avseendet besvärlig för i förslaget till ny regeringsform så skall hela rättsinstitutet "förklaring av grundlag" slopas och man skall härefter bara tala om ändrande och upphävande av sådan lag.

Nå, när man samtidigt beaktar att institutet "förklaring av grundlag" är ett system som egentligen inte alls förekommer i republikanska samhällsskick, utan närmast var ett sätt att förhindra kungen från att bryta mot grundlagen genom att förklara den på detta sätt, så är jag övertygad om att den här frågan får en lösning. Det yttrande, som för övrigt omnämns här i avsnitt nr 4 om beredningen av propositionen, är kanske ett missförstånd som ligger bakom den oro som kommer till uttryck här och den går att stilla och lösa i grundlagsutskottet. Men som sagt, för övrigt har vi enbart att göra med tekniska saker.

Rouva puhemies! Tämä on siis teknisluontoinen uudistus koskien Ahvenanmaan itsehallintolakia ja maanhankintalakia. Muutokset johtuvat esityksestä uudeksi hallitusmuodoksi ja sen kokonaisuudistuksesta.

Tämän esityksen takana on niin sanottu sekatyöryhmä, jossa on ollut sekä ministeriöiden että Ahvenanmaan maakuntahallituksen edustajat. Työ on edennyt hyvässä hengessä, ja sopu on löytynyt. Siis mistä on kyse? Mikä on ongelma?

Ongelma piilee nyt siinä, että maakuntahallitus lausunnossaan vastustaa esitystä sikäli kuin se koskee kahta pykälää siitä, miten lait muutetaan tai kumotaan. Maakuntahallitus haluaa, että vanha lausuma, perustuslakien selittäminen, säilyisi laissa. Tämä voi perustua väärinkäsitykseen. Tämä sekakomitea on tehnyt hyvää työtä hyvässä hengessä, kuten sanoin. Väärinkäsitys vallitsee siitä, mitä on perustuslain selittäminen. Tasavaltalaisesta oikeusjärjestelmästä se on ilmeisesti syytä poistaa, kuten esitetään hallitusmuotoesityksessäkin, koska perustuslain selittäminen on instituutti, joka on käytössä monarkioissa, elikkä sellainen vanhanaikainen este, jonka kautta yritettiin välttää, että kuningas puuttuisi perustuslakien tulkintaan, että kuningas selittämällä perustuslakia voisi melkein jopa kumota sen.

Tämä keskustelu on hyvin teoreettinen, ja olen varma siitä, että perustuslakivaliokunta kyllä hoitaa nämä asiat molempia tyydyttävällä tavalla niin, että lopputulos kuitenkin on kohtuullinen ja tämä lakimuutos voisi myös astua voimaan samassa yhteydessä kuin uusi hallitusmuoto elikkä joskus vuonna 2000.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Aina, kun täällä tulee esille Ahvenanmaan itsehallintoa koskeva laki, minä tulen levottomaksi ja kopeloin samalla takataskuani, että onko se nappi kiinni, koska näiden vuosien aikana yhteiskunnan taskusta on mennyt 300—400 miljoonaa markkaa vuosittain Ahvenanmaan suuntaan plussavoittoista virtaa siitä huolimatta, että siellä kylvetään muutenkin rahassa.

Mitä tulee nyt sitten tähän tekniseen muutokseen ja kysymykseen siitä, kumotaanko selittämismahdollisuus vai ei, niin voin vakuuttaa ed. Janssonille, että tämä selittäminen on tapahtunut aina ahvenanmaalaisten hyödyksi jokaisessa asiassa, niin että ei teidän tarvitsisi siitä kantaa murhetta.

Minä äsken sanoin, että tunnen oloni levottomaksi, kun puhutaan Ahvenanmaasta, mutta täytyy sanoa, että minä tunnen aina oloni hyväksi, kun ed. Jansson astuu puhujakorokkeelle, joten tämä ei ole mitenkään henkilökohtaista, mutta tämä ahvenanmaalaiskammo ja varovaisuus pysyvät kyllä tarkasti.

Mutta tässä te voitatte. Selittäminen on aina tapahtunut teidän hyväksenne. Tuskinpa se tässä nyt miksikään muuttuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 149/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 152/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 23) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Biaudet: Ärade talman, arvoisa puhemies! Det har varit lugnt bland civiltjänstgörarna och beväringarna på den senaste tiden.

Maassamme on ollut rauha ainakin sivareiden ja asepalvelusta suorittavien välillä. Meillä ei ole juuri ollut totaalikieltäytyjiä eikä ole ollut myöskään nälkälakkoja jne. Eikä varmasti ole kuitenkaan ollut niin, että kaikki ovat olleet tyytyväisiä tilanteeseen. On varmasti niin, että on paljon tahoja, jotka näkisivät, että siviilipalvelus on liian pitkä ja on ollut liian pitkä. On varmasti sellaisia, jotka näkevät päinvastoin. Kuitenkin on katsottu, että on päästy sellaiseen kompromissiin, jossa ketään ei syrjitä vakaumuksensa takia ja jossa voidaan elää rauhassa ilman turhaa draamaa, koska meillä ei ole tarvetta sellaista luoda.

Nyt hallitus kuitenkin uudessa siviilipalveluslaissaan haluaa muuttaa tilanteen. Pelkään, että tilanne muuttuu aivan turhan dramaattiseksi. En tiedä, ovatko muut kansanedustajat saaneet, mutta ainakin minä olen jo saanut kansainvälistä postia Amnesty Internationalin eri aktivisteilta, josta joudun lukemaan, että Suomi nyt asettaa itsensä ihmisoikeuskartalle eikä myönteisessä mielessä. Minua hävettää.

Euroopan neuvoston ministerineuvoston suosituksen mukaan siviilipalvelus ei saa olla rangaistuksen luontoinen. Sen keston tulee verrattuna asepalvelukseen pysyä kohtuullisuuden rajoissa. Myös Euroopan parlamentti on antanut päätöslauselman, jossa painotetaan, että vaihtoehtopalveluksen tulee olla saman pituinen kuin asepalvelus, jotta kestoa ei pidettäisi pakotteena tai pelotteena.

Milloin siviilipalvelus on pakote, pelote tai rangaistus ja milloin se on kohtuullisen rajoissa, siinä rajanveto on tietenkin eri arvioiden mukaan varmaan erilaista, ja eroa on hyvin vaikea määritellä tarkasti. Kuitenkin on vakiintuneita käytäntöjä sen suhteen, millä tavalla tätä voidaan suunnilleen verrata ja mitata. Yksi asia, jonka me tiedämme tänään, on, että meidän aikaisempi käytäntömme ja olemassa oleva tilanne oli kuitenkin kohtuullisuuden rajoissa, joten kun muutoksia tapahtuu toisella puolella vaakaa, niin jotta balanssi ja tasapaino säilyisivät, olisi kohtuuden nimessä muutokset myös siviilipalveluksen palveluaikoihin tehtävä toisella puolella.

On myös varmaa, että siviilipalvelusta ja asepalvelusta on hyvin vaikea verrata keskenään. Aivan yhtä hyvin on vaikeata verrata eri sivareiden palvelua ja eri asevelvollisuuttaan suorittavien palvelua ja heidän tehtäviään. Ne voivat vaihdella hyvin paljon molemmilla puolilla. Kuitenkin on niin, että jostakin se kohtuullisuus pitää arvioida. Olen Amnesty Internationalin kanssa samaa mieltä siitä, että palveluksen kokonaiskesto päivinä on ainoa mahdollinen kohde, missä voidaan verrata näitä kahta toisiinsa.

Myös työministeriön virkamiesten sisäisessä keskustelumuistiossa on puhuttu siitä, että palvelusajan pituus ratkaisee sen, kuinka kauan asianomainen henkilö on poissa työelämästä, ansiomahdollisuuksista, opiskelusta ja myös normaalista perhe-elämästä. Tämä on ratkaisevaa. Palveluspaikkapulasta on nimittäin yhä useammin seurauksena se, että mies joutuu valitsemaan palveluspaikan kotipaikkansa ulkopuolelta.

Työministeriön virkamiehet ovat myös todenneet, että kansalaisten näkökulmasta Suomen nykyinen siviilipalvelusaika on jo tällä hetkellä huomattavasti pidempi suhteessa asepalvelusaikaan kuin monissa muissa maissa. Ulkoministeriö on tämän käsiteltävänä olevasta laista antamassaan lausunnossa todennut. Lakiehdotus oli siinä muodossa kuin hallitus on sen antanut.

Suomen kansainvälisten ihmisoikeuksien parantamiseen tähtäävien pyrkimysten kannalta olisi hyödyllistä harkita uudelleen siviilipalvelusmiesten palvelusaikakysymystä. Voimmekin kysyä, minkä takia. Suomi on, voidaan varmaan sanoa, ollut ja toiminut kärkimaana kansainväli-

sessä työssä ihmisoikeuksien puolesta ja nimenomaan ehkä tässä siviilipalvelusasiassa. YK:ssa Suomi toimi aloitteentekijänä päätöslauselmassa, jossa nimenomaan vahvistettiin enemmän kuin koskaan oikeus siviilipalvelukseen ja myös oikeus aseistakieltäytymiseen perustavaa laatua olevaksi ihmisoikeudeksi.

Euroopan neuvosto on perustanut erityisen asiantuntijaryhmän auttamaan jäsenvaltioita aseistakieltäytymistä ja siviilipalvelusta koskevan lainsäädännön kehittämisessä ja sen käytännön toteuttamisessa. Työryhmän puheenjohtajana toimii Suomi. Ymmärrän hyvin, että ulkoministeriön virkamiehet kokevat tilanteen vähän kiusalliseksi, kun Suomi joutuu mustalle listalle tai ainakin huonoon valoon. Voidaankin kysyä, minkä takia. Kukaan ei ole vaatinut, että siviilipalvelusaikaa lyhennetään puoleen tai palvelusaika poistetaan tai saatetaan edes samaksi kuin asepalvelusaika. Entinen kompromissitasapaino olisi voitu säilyttää ja olisi voitu kokea, että entinen tilanne olisi jatkunut.

Tässä laissa esitetyt asiat eivät ole mielestäni ongelma, vaan nimenomaan ne asiat, jotka siitä puuttuvat. Tämä koskee ehdotusta siviilipalvelusajan lyhentämiseksi. Tästä laista puuttuu kansainvälisten ihmisoikeusasiakirjojen ja käytäntöjen parempi vertaaminen tämän lain sisältöön.

Sen takia ehdotankin, että työasiainvaliokunta pyytää lausunnon ulkoasiainvaliokunnalta tästä lakiehdotuksesta, koska nimenomaan kansainvälisoikeudellinen tilanne ja meidän ulkopoliittinen asemamme ovat ne, jotka tässä nyt asetetaan kyseenalaisiksi.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi kannatan ed. Biaudetin tekemää ehdotusta, että työasiainvaliokunnan tulee pyytää tästä lakiesityksestä lausunto ulkoasiainvaliokunnalta.

Ed. Biaudet viittasikin jo siihen, että Suomi joutui 80-luvun lopulla kiusallisen kansainvälisen huomion kohteeksi, kun siviilipalveluksen pituus oli kohtuuton verrattuna asepalveluksen pituuteen. Amnesty International adoptoi suomalaisia totaalikieltäytyjiä mielipidevankeina. Silloinhan 16 kuukauden mittainen siviilipalvelus oli kaksi kertaa lyhimmän varusmiespalvelun pituinen, ja tämä kansainvälinen huomio osaltaan johti siihen, että Suomessa lyhennettiin siviilipalveluksen pituus 13 kuukauteen, joka on nykyisen lain mukainen pituus. Tämän jälkeen asevelvollisuusaikaa on muutettu siten, että lyhin varusmiespalveluaika lyheni 8 kuukaudesta 6 kuukauteen ja pitempiä palvelusaikoja on kaksi, entisen 11 kuukauden sijasta 9 kuukautta ja 12 kuukautta.

Kun tästä asiasta sovittiin hallituksen keskuudessa hallituksen antaessa eduskunnalle puolustuspoliittisen selonteon, selontekoon kirjattiin seuraava teksti: "Siviilipalveluksen kehittämisessä on tärkeää huolehtia siitä, että palvelusolosuhteet ja palvelusaika kehittyvät vertailukelpoisesti varusmiespalvelukseen nähden ja palvelusmuodot ovat yhteiskunnalliselta vaativuudeltaan samanveroiset."

Me vihreät tulkitsimme tämän tarkoittavan, että asevelvollisuusaikojen muutosta seuraa siviilipalvelusajan lyheneminen, ovathan sekä lyhin että keskimääräinen asevelvollisuusaika nyt lyhemmät kuin aikaisemmin. Olemme olleet hyvin pettyneitä ministeri Liisa Jaakonsaaren toimintaan, kun hänen johdollaan nyt valmisteltu esitys siviilipalveluslain uudistamiseksi ei sisälläkään korjausta siviilipalveluksen pituuteen. Tilanne uhkaa nyt muodostua vielä kohtuuttomammaksi kuin 80-luvun lopulla. Nyt hallituksen esityksen mukaan siviilipalvelus jäisi yli kaksi kertaa niin pitkäksi kuin lyhin asepalvelusaika, kun viime vuosikymmenen lopulla se oli kaksi kertaa niin pitkä.

Siviilipalveluksen pituudesta on tulossa selvästi rangaistusluontoinen. Amnesty International on jo etukäteen ilmoittanut, että jos siviilipalveluksen kestoa ei kohtuullisteta, niin Amnesty tulee jälleen adoptoimaan suomalaisia totaalikieltäytyjiä mielipidevankeina.

Vihreiden mielestä on täysin käsittämätöntä, että Suomen hallituksen enemmistö on tietoisesti halunnut luoda tällaisen tilanteen, joka on, mihin ed. Biaudetkin jo viittasi, vastoin työministeriön omissa valmistelumuistioissa esitettyjä näkemyksiä.

Se on sinänsä aivan ymmärrettävää, että Puolustusvoimat vastustaa siviilipalvelusajan lyhentämistä ja mieluiten pidentäisi sitä. Siellähän halutaan koko ajan nähdä siviilipalvelus osana puolustuspolitiikkaa. Nyt voimassa olevaa lakia valmisteltaessakin sotilas- ja siviiliviranomaiset esittivät eri ratkaisuja, sotilaat 14 kuukautta, työministeriön valmistelijat 12 kuukautta, ja tämä nyt voimassa oleva 13 kuukautta on kompromissi näiden kahden linjan välillä. Siviilipalvelus ei kuitenkaan ole osa puolustuspolitiikkaa, vaan se on ihmisoikeus, kansalaisoikeus. Suomessa sen juridinen perusta on muun muassa hallitusmuodossa säädetyssä uskonnon ja omantunnon vapaudessa.

Hallituksen esitys on ristiriidassa useiden kansainvälisten suositusten kanssa. Kaikissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa kielletään syrjintä eri muodoissaan. Euroopan neuvoston ministerineuvoston suosituksen mukaan siviilipalvelus ei saa olla rangaistuksen luontoinen eikä sen kesto saa olla kohtuuton verrattuna asepalvelusaikaan. Euroopan parlamentti katsoo, että siviilipalveluksen tulee olla peräti saman pituinen kuin asepalvelun, jotta kestoa ei pidettäisi pakotteena tai pelotteena.

Ed. Biaudet viittasikin jo siihen, että Suomella on ollut kansainvälisesti korkea profiili ihmisoikeuskysymyksissä ja myös siviilipalvelusoikeuksia koskevissa kysymyksissä. Suomen rooli kotimaassa, jos hallituksen esitys hyväksytään tässä muodossa, uhkaa nyt muodostua räikeästi ristiriitaiseksi sen roolin kanssa, jonka Suomi on omaksunut kansainvälisillä foorumeilla.

Ulkoministeriön lausunnossa tästä esitysluonnoksesta — lausunto on annettu maaliskuussa — todetaan: "Pidemmälle menevin sanamuodoin asiaa", siis siviilipalvelusoikeuksia, "käsitellään myös YK:n ihmisoikeustoimikunnan aseistakieltäytymistä koskevassa päätöslauselmassa, jonka valmisteluja Suomi koordinoi parhaillaan Genevessä käynnissä olevassa ihmisoikeustoimikunnan istunnossa. Päätöslauselmassa pidetään aseistakieltäytymistä legitiiminä ajatuksen ja omantunnon vapauden käyttämismuotona sekä korostetaan aseistakieltäytyjien kaikin puolin syrjimätöntä kohtelua". Lausunto päättyykin suositukseen: "Ulkoasiainministeriön näkemyksen mukaan Suomen kansainvälisten ihmisoikeuksien parantamiseen tähtäävien pyrkimysten kannalta olisi hyödyllistä harkita uudelleen siviilipalvelusmiesten palveluaikakysymystä".

Koska emme hyväksy palvelusajan pituuden osalta hallituksen esitystä, vihreä eduskuntaryhmä onkin jättänyt rinnakkaislakialoitteen, jossa esitämme siviilipalveluksen lyhentämistä yhdentoista kuukauden mittaiseksi.

Puolustusvoimien taholta on vedottu siihen, että varusmiespalvelu on rasittavampaa kuin siviilipalvelu. Tosiasiassa rasittavuuserot ovat paljon suuremmat eri paikoissa ja eri tehtävissä suoritettujen varusmiespalvelusten kesken ja toisaalta eri tehtävissä suoritettujen siviilipalvelusten kesken. On aivan eri asia olla varusmiehenä sissinä tai kirjurina tai olla siviilipalvelusmiehenä sairaalassa kolmivuorotyössä tai vahtimestarina. Olipa työtehtävä kummassakin palveluksessa mikä hyvänsä, niin asianomaiset ovat kuitenkin koko tämän ajan poissa ansiotyöstä, opinnoista ja normaalista perhe-elämästä, minkä takia palvelusajan kesto on ainoa yleispätevä rasittavuuden mittari.

Aivan erityisen kohtuuttomana pidän nykyisen siviilipalveluksen vaikutusta opintoihin, koska kolmastoista kuukausi merkitsee monille sitä, että ei vain yksi opintovuosi jää väliin, vaan toisenkin vuoden opinnot vaikeutuvat. Tällaista kerta kaikkiaan ei voi hyväksyä, kun samaan aikaan varusmiehet voivat selvitä puolen vuoden opintokatkoksella.

Arvoisa puhemies! Lakialoitteessamme esitämme lisäksi siviilipalvelusmiehille mahdollisuutta suorittaa palvelunsa kehitysyhteistyötehtävissä. Tämä olisi tarkoituksenmukaista niin siviilipalveluksen sisällöllisen mielekkyyden kuin kehitysyhteistyönkin kannalta. Esitystämme perustelee myös se, että kehitysyhteistyö on mitä suurimmassa määrin tulevien konfliktien ennaltaehkäisyä ja siten aktiivista rauhallisen ja turvallisen maailman rakentamista.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa herra puhemies! Olen ollut pääesikunnan kanssa aikaisemmin voimakkaastikin eri mieltä. Kysymys oli silloin joukko-osastojen ja lähinnä tietysti Vaasan rannikkopatteriston lakkauttamisesta.

Siviilipalveluslain muuttamisen osalta yhdyn mieluisasti puolustusministeriön ja pääesikunnan näkemyksiin. Niiden mukaan siviilipalvelusaikaa tulisi pidentää nykyisestä kolmestatoista kuukaudesta neljääntoista kuukauteen. Perusteluja ovat muun muassa, että varusmiesten pisin palvelusaika pitenee kuukaudella ja että siviilipalveluksen rasittavuus on huomattavasti vähäisempi kuin asevelvollisten palveluksessa.

Annan kuitenkin ed. Hassin esitykselle arvon siinä mielessä, että siinä on jonkin näköinen kohtuus verrattuna Aseistakieltäytyjäliiton yltiöpäiseen ehdotukseen 240 vuorokauden palvelusajasta. Ed. Hassihan esittää sentään 330 vuorokauden palvelusaikaa.

On merkittävää todeta, että asiantuntijana kuultu oikeustieteen tohtori, professori Martin Scheinin toteaa: "Suomen tuskin katsottaisiin loukkaavan oikeudellisia ihmisoikeusvelvoitteitaan siinäkään tapauksessa, että palvelusaikaa ei lyhennettäisi." Oikeustieteen tohtori, professori Lars D. Eriksson yhtyy Scheininin näkemykseen. Lakiehdotuksessahan ei ehdoteta siviilipalveluksen ajallista pidentämistä. Sen sijaan hallitus esittää, että siviilipalvelusmiehellä on oikeus 20 päi-

vän henkilökohtaiseen lomaan. Se on suhteutettu 362 vuorokauden asevelvollisen 18 päivän lomaoikeuteen.

Yhdyn tässäkin yhteydessä pääesikunnan ja puolustusministeriön näkemykseen, että lomapäivien lisääminen saattaa siviilipalvelun entistäkin houkuttelevammaksi asepalveluun nähden. Siviilipalvelumiehellä on varusmiestä huomattavasti paremmat mahdollisuudet opiskella, kehittää ammattitaitoaan, hoitaa yksityisasioitaan ja viettää vapaa-aikaansa jo nykyiselläkin lomamäärällä. Siksi valiokunnan on syytä syventyä tarkasti siviilipalvelusmiesten loma-aikojen pidentämiseen kokonaisvaltaisen tasa-arvoisen kohtelun kannalta.

Kun näissä esityksissä verrataan siviilipalvelusta ja asepalvelusta keskenään, ehdotan, että työasiainvaliokunnan, johon asia lähetetään, on pyydettävä puolustusvaliokunnalta lausunto.

Ed. O. Siimes: Arvoisa puhemies! Siviilipalveluslakia ollaan nyt muuttamassa, pyrkimyksenä siviilipalvelusmiesten yhdenvertaisuus varusmiesten kanssa. Tavoite on aivan oikea, mutta keinot väärät.

Henkilökohtaisten lomien lisäämistä parempi keino yhdenvertaisuuden saavuttamiseen olisi ollut pidentää siviilipalvelusaikaa. Kun uuden varusmiespalvelusjärjestelmän myötä pisimmät palvelusajat pitenivät kuukaudella, tulisi siviilipalvelusta pidentää vähintään samassa suhteessa. On nimittäin syytä muistaa, ettei siviilipalvelusta ja varusmiespalvelusta voida verrata ainoastaan palveluspäivien lukumäärää vertaamalla, sillä varusmiespalveluksessa palveluspäivät ovat huomattavasti pidempiä kuin siviilipalveluksessa. Kahdeksantuntinen siviilipalveluspäivä esimerkiksi jossakin virastossa ei totisesti vastaa varusmiehen 24-tuntista maastoharjoitusvuorokautta.

Ehkä olisikin syytä laskea palveluksessa tosiasiallisesti oltavia tunteja eikä nimellisiä palveluspäiviä. Tällöin vasta selviäisi, kuinka paljon itse asiassa siviilipalvelusta tulisi pidentää, jotta se edes pituudeltaan toteuttaisi yhdenvertaisuutta varusmiespalvelukseen verrattuna.

Sisällöllisesti vastaavuutta ei kannata yrittääkään tavoitella, niin huomattavasti sekä fyysisesti, psyykkisesti että sosiaalisesti vaativampi on varusmiespalvelus keskimäärin. Täyttä vastaavuutta ei luonnollisestikaan ole edes välttämätöntä tavoitella. Keskeistä on, että varusmiespalvelus säilyy asevelvollisten pääsääntöisenä valintana ja takaa sitä kautta jatkossakin riittävän suuruisen koulutetun reservin Puolustusvoimiemme perustan kunnossa pysymiseksi.

Siviilipalveluksen tarkoitushan on olla vaihtoehto vain niille, joilla vakavat uskonnolliseen tai eettiseen vakaumukseen perustuvat omantunnon syyt estävät varusmiespalveluksen suorittamisen. Siksi ei siviilipalveluksesta saa muodostua liian houkuttelevaa vaihtoehtoa asevelvollisuuden suorittamiseksi. Eräs houkuttelevuustekijä on palveluksen tosiasiallinen pituus.

Aiemmin tekemässäni lakialoitteessa olen ehdottanut siviilipalveluksen pituudeksi 450 päivää. Olen edelleen sitä mieltä, että varusmiespalvelusaikojen muututtua olisi siviilipalvelusaikaakin pidennettävä lakialoitteessa esittämälläni tavalla.

Arvoisa puhemies! Samalla, kun lakiesityksessä ehdotetaan rajoituksia mahdollisuuteen hakeutua siviilipalveluksesta varusmiespalvelukseen, olisi ollut hyvä ottaa huomioon myös ne ongelmat, joita tällä hetkellä on hakeuduttua varusmiespalveluksesta siviilipalvelukseen.

Siviilipalveluslain mukaanhan asevelvollisella on mahdollisuus hakeutua siviilipalvelukseen ennen asevelvollisuuslain mukaista palvelusta, sen aikana tai sen jälkeen. Asevelvollisen jo ollessa palveluksessa hakemus siviilipalvelukseen on toimitettava joukko-osaston komentajalle, jonka on toimitettava hakemus hyväksymistä varten sotilaslääninn esikunnalle. Hakemus on käsiteltävä viipymättä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että palvelustaan suorittamassa oleva asevelvollinen pääsee lähtemään joukko-osastosta samana päivänä kuin on siviilipalvelushakemuksen jättänyt.

Hakemukseen liitteeksi vaadittavaa vakuutusta vakaumukseen perustuvista vakavista omantunnon syistä ei kenelläkään ole mahdollisuutta kyseenalaistaa. Asevelvollinen voi siis hyvinkin tilapäisestä hetken mielijohteesta jättää joukko-osaston komentajalle siviilipalvelushakemuksen ja päästä kotiin samana päivänä. Useissa tapauksissa asevelvolliset heräävät huomaamaan piilevän vakaumuksensa esimerkiksi juuri ennen rasittavaksi kuviteltua maastoharjoitusjaksoa tai kiinnioloviikonlopun kynnyksellä. Usein vakaumus löytyy samanaikaisesti usealla asevelvollisella samassa yksikössä tai jopa samassa tuvassa.

Valitettavan usein vaikuttaa siltä, että uskonnolliseen tai eettiseen vakaumukseen perustuvat vakavat omantunnon syyt ovat peitenimi halulle päästä helpommalla asevelvollisuutensa suorittamisesta. Monet asevelvolliset katuvat sittem-

min pikaista ratkaisuaan, ja jotkut palaavat takaisin asepalvelukseen.

Mikäli siviilipalvelukseen hakemiselle asevelvollisen jo aloitettua palveluksensa olisi säädetty esimerkiksi kahden viikon harkinta-aika, jonka asevelvollinen jatkaisi normaalia palvelustaan ja jonka lopuksi vahvistaisi siviilipalvelushakemuksensa, jäisi monta harkitsematonta siviilipalvelushakemusta tekemättä, ja moni asevelvollinen välttyisi katumasta äkkipikaista ratkaisuaan myöhemmin. Juuri löytynyt uskonnollinen tai eettinen vakaumuskin ehtisi kahden viikon harkinta-ajan kuluessa täsmentyä.

Arvoisa puhemies! Toivonkin, että tekemäni toivomusaloite harkinta-ajan käyttöönotosta siviilipalvelukseen hakeuduttaessa otettaisiin huomioon hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä.

Lopuksi kannatan ed. Heikki Koskisen ehdotusta, että työasiainvaliokunnan tulisi pyytää asian käsittelyn yhteydessä lausunto puolustusvaliokunnalta.

Ed. T i i l i k a i n e n : Arvoisa puhemies! Minusta hallituksen esitys siviilipalvelulain muuttamisesta on erinomainen suhteutettuna siihen, mitä on tapahtunut Puolustusvoimien asevelvollisten palvelussuhteen muutoksessa.

Hätäisesti laskin, kun täällä on puhuttu, että siviilipalvelus koetaan rangaistuksena, että entisten asevelvollisten palvelusaikojen vallitessa — jotka olivat pitempiä, jolloin myös lomia myönnettiin enemmän, mitä nyt kiristetään — viikoittainen tuntimäärä asevelvollisella on 144 ja siviilipalvelusmiehellä 40 tuntia. Tämä suhteuttaa sen, mikä siinä koetaan rangaistuksena. Tähän on laskettu mukaan, että varusmies on neljä iltaa viikossa sidottu myös yöt kasarmille. Hän ei pääse viettämään perhe-elämää, hän ei voi lähteä kotiin opiskelemaan, hän on poissa kotipaikkakunnaltaan. Kolmena iltana viikossa hän voi saada yöloman. Uuden, lyhentyneen palvelusajan tiukentuneet määräykset saattavat muuttaa suhteen vieläkin huonommaksi. En usko, että tämä on kovinkaan suuri rangaistus. Minusta ei pitäisikään, kuten ed. Siimes totesi, laskea vuorokausia eikä päiviä, englanninkielisessä tekstissä puhutaan päivistä, suomenkielisissä teksteissä puhutaan vuorokausista. Pitäisi laskea, kuinka paljon joutuu sidotuksi ja kuinka paljon voi viettää aikaa kotonaan.

Siviilipalvelusmiehen mahdollisuudet opiskella palvelusaikanaan ovat myös huomattavasti paremmat kuin varusmiehillä. Tiedän lukuisia tapauksia vaimoni työpaikasta, jossa siviilipalvelukseen on ilmoittauduttu sen takia, että on voitu jatkaa samassa yliopistossa samaa tutkimustyötä kuin on tehty siihenkin saakka ja sillä on kuitattu siviilipalvelus. Lisäksi siviilipalvelusmiehet ovat aika paljon lähteneet ulkomaista tietä. Olen saanut päivittäin englanninkielistä postia milloin Amnesty Internationalilta, milloin muualta; viimeksi tänään tuli tällainen, jossa allekirjoituksena on Georg Warning. Ihmettelen tämän tyyppistä lähestymistä asiassa. Minusta se ei ole asiallista.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: siviilipalveluksen ja asevelvollisuuden keston suhteessa on kyse myös Suomen turvallisuudesta. Jos siviilipalvelus tehdään liian helpoksi Suomen asevelvollisille, se houkuttelee ehkä liikaa, jolloin se myös vaikuttaa Suomen Puolustusvoimien mahdollisuuksiin täyttää tehtäviään ja sitä tietä Suomen turvallisuuteen. Toisaalta taitaa myös käydä niin, että mahdollisuudet järjestää siviilipalvelusta tukkeutuvat eli tulee jonoja siviilipalveluspaikkoihin. Ei se ole itsestäänselvää, että siitä tehdään liian houkutteleva. Minusta tämä nykyinen esitys on suhteessa siihen, minkä verran varusmiespalvelus on lyhentynyt. En ole myöskään siviilipalvelusmiesten loman pidennystä vastaan.

Ed. T u o m i o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ed. Tiilikaista suhteellisen tasapuolisesta ja maltillisesta puheenvuorosta. Minusta se oli paikallaan varsinkin sitä edeltäneen puheenvuoron jälkeen, joka teki jossain määrin masentavan vaikutuksen. Sivistysvaltiossa tällaisia puheenvuoroja ei mielellään kuulisi, vaikka, totta kai, sananvapauden merkeissä niilläkin on oikeutuksensa.

Kysymys yhdenvertaisuudesta on hyvin monitahoinen. Nimittäin yhdeltä tulkinnalta voisi lähteä siitä, että ainoa yhdenvertaisuuden edellytykset täyttävä järjestelmä olisi se, jossa siviilipalvelus olisi yhtä pitkä kuin aseellinen palvelus. Mutta kun aseellisessa palveluksessakin on eri kategorioita, niin minusta se oikea vertailukohde on keskimääräinen varusmiespalvelun pituus. Kun se on uudistusten seurauksena lyhentynyt, niin mielestäni olisi järkevää menetellä siten, että sitä kaikkien osapuolten hyväksymää tasapainotilannetta, joka tähän saakka on vallinnut, ei lähdettäisi muuttamaan tavalla, joka voi nostaa koko Suomen lainsäädännönkin kansainvälisesti kiusalliseen valoon, vaan tehtäisiin nyt tähän siviilipalveluslakiin sellainen muutos, jossa jonkin verran siviilipalvelusaika varusmiespalveluksen

keskimääräistä pituutta vastaten tulisi lyhenemään. Toivon, että valiokunta päätyisi tällaiseen muutokseen hallituksen esitykseen, millä asiasta päästäisiin. Asian merkitystä ehkä ei kauheasti kannata suurennella, mutta pelkään, että tässä voi ihan ajattelemattomuuden vuoksi syntyä Suomelle aivan tarpeetonta vahinkoa.

Mitä muuten tulee siviilipalveluksen ja asepalveluksen vertailuun, sisällöllinen järjestelykysymys on toinen asia, johon voidaan palata toisessa yhteydessä.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Olen samaa mieltä kuin ed. Tuomioja äskeisessä puheessaan jopa sillä tavalla, että pikkasen voisi mennä rohkeampaankin suuntaan sillä tavalla, että siviilipalvelusaika voitaisiin vetää samanarvoiseen asemaan kuin varusmiespalvelusaika. Mutta jos siinä on semmoisia vaaratekijöitä olemassa kuin ed. Tuomioja edellä kuvasi, että se voi synnyttää enemmän mylläkkää ja mekkalaa, niin voi olla aiheellista, että semmoinen keskimääräinen aika voitaisiin säätää, mutta ei kuitenkaan sellainen kuin tässä esityksessä on.

Minusta missään tapauksessa siviilipalvelusaika ei voi olla semmoinen rangaistuksenomainen, niin kuin se nyt tulee olemaan, jos tämä näin menee läpi, koska kysymyksessä on kuitenkin mielipide. Minä en usko, että nämä ihmiset laiskuuden takia eivät menisi varusmiespalvelukseen. Kyllä kyse on jostakin vakaumuksesta. Onpa se eettistä tai uskonnollista vakaumusta, nämä ihmiset sen takia todennäköisesti valitsevat tämän tien, koska eivät halua ottaa asetta käteen ja lähteä ihmisiä tappamaan.

Pitemmän päälle ajateltuna toivoisi kyllä, että maailmassa saataisiin semmoinen tila aikaan, että kaikki olisivat siviilipalvelusmiehiä. Semmoinen kansainvälinen sopimus kun saataisiin aikaan, silloin meillä olisi huomattavasti fiksumpi koko yhteiskunta, koko maailma. Miksi särkeä hyviä paikkoja? Miksi tappaa ihmisiä? En tiedä, se voi viedä miljoonia vuosia tai biljoonia vuosia, ennen kuin ihminen viisastuu niin paljon. Kyllä meidän pitäisi omalta osaltamme pyrkiä vaikuttamaan siihen, ainakin järkevämpään suuntaan vetää sitä eikä rangaista niitä ihmisiä, jotka uskaltavat olla sitä mieltä kuin ovat.

Ed. Uotila: Arvoisa puhemies! Ensiksi, koska tuli vähän epäselvyyttä siitä, tuliko ed. Eva Biaudet'n ehdotus asianmukaisesti muotoiltua, ehdotan, että puhemiesneuvoston ehdotukseen valiokuntakäsittelystä lisätään työasiainvaliokunnalle velvoite pyytää lausunto ulkoasiainvaliokunnalta.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Tarkoittiko ed. Uotila, että ulkoasiainvaliokunnan tulisi antaa lausunto työasiainvaliokunnalle?

Puhuja: Tarkoitin, arvoisa puhemies!

Ensimmäinen varapuhemies: Tämä täsmennys on ihan paikallaan!

Puhuja: Kun tätä siviilipalveluslakia käsiteltiin valtioneuvostossa, niin siellähän vasemmistoliiton ja vihreiden ministerit olivat siviilipalvelusajan lyhentämisen kannalla. Tälle löytyy peruste, niin kuin täällä on aiemmin kerrottu, puolustuspoliittisen selonteon tekstistä, jossa tätä yhdenmukaisuutta edellytettiin. Kun keskimääräinen varusmiespalvelusaika lyhenee 9,5 kuukaudesta 8,5 kuukauteen, on aivan selvää ja tarpeellista, että myös siviilipalvelusaikaa lyhennettäisiin, jotta ero keskimääräiseen asepalvelusaikaan ei kasvaisi. Tämä on tärkeää kansalaisten yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulmasta.

Se, onko siviilipalveluksen pituus yleensä ottaen kohtuuttoman pitkä, on eri harkinnan kysymys. Vasemmistoliiton mielestäkin aivan hyvin kävisi myös se, että siviilipalvelus olisi saman mittainen kuin asepalvelus keskimäärin. Näin on muun muassa Euroopan parlamentti monissa päätöslauselmissaan suositellut.

Aika usein unohtuu, kun puhutaan siviilipalveluksesta, että siitä puhutaan puolustuspolitiikan osana ja siihen liittyen. Se on kuitenkin kansainvälisesti tunnustettu nimenomaan ihmisoikeusasiana ja käsitellään ihmisoikeuskysymyksenä. Suomessakin siviilipalvelu on hallitusmuodon ja oikeusjärjestyksemme tunnustama laillinen valinta. Se valitaan uskonnollisista tai eettisistä omantunnon syistä.

Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten sekä YK:n ja Euroopan neuvoston eri elinten päätöslauselmien perusteella on pääteltävissä, ettei siviilipalveluksen kesto suhteessa asepalvelukseen saa olla sellainen, että siviilipalvelus voitaisiin tulkita rankaisevaksi.

Kun Suomi toimii puheenjohtajana Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien johtokomitean alaisessa asiantuntijaryhmässä, joka käsittelee nimenomaan kieltäytymistä asepalveluksesta omantunnon syistä, Suomi vastaa myös YK:n

ihmisoikeustoimikunnan aseistakieltäytymistä koskevan päätöslauselman valmistelusta.

Myös Suomen kansainvälisten ihmisoikeuksien parantamiseen tähtäävien pyrkimysten kannalta olisi hyödyllistä harkita sitä, että eduskunnan käsittelyssä tämä hallituksen esitys muuttuisi siten, että siviilipalvelusaika lyhentyisi.

Ed. Tiilikainen viittasi maan puolustuskykyyn ja siihen, että mikäli siviilipalvelusaikaa lyhennettäisiin, se aiheuttaisi ruuhkaa siviilipalvelukseen hakeutumisessa. Täytyy kuitenkin muistaa, että kansainvälisesti verraten Suomessa ikäluokasta asepalveluksen valitsee noin 80 prosenttia, kun keskimäärin luku lienee 50 prosentin tietämissä. Tämä ei ole sellainen kysymys, että siviilipalvelukseen hakeutumisen lisääntyminen vaarantaisi meidän puolustusvoimiemme uskottavuutta tai puolustuskykyä.

Vielä täytyy hieman ihmetellä tämän lain valmistelussa tapahtuneita muutoksia. Vielä talvella näytti hyvin vahvasti siltä ja oli sellaisia viestejä liikkeellä, että asiaa valmisteleva ministeriö olisi todella valmistelemassa ehdotusta, jossa toteutuisi puolustuspoliittisen selonteonkin tahto ja siviilipalvelusaika lyhenisi, samalla kun oli edessä varusmiespalveluaikojen lyheneminen. Talvella kuitenkin jossain vaiheessa tilanne muuttui, ja nyt hallituksen esitys tuli sellaisena kuin se nyt on käsittelyymme saatu. Toivottavasti kuitenkin eduskunnassa valiokuntakäsittelyssä tämä asia pystytään vielä korjaamaan ja siviilipalvelusaikaa lyhentämään.

Ed. B i a u d e t : Arvoisa puhemies! Pyydän anteeksi aikaisemmin huonosti muotoilemaani ehdotusta. Sen takia halusinkin kannattaa ed. Uotilan ehdotusta siitä, että lakiesitys lähetetään työasiainvaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan tulisi antaa lausunto.

Mielestäni tässä on aika turha oikeastaan mitata näitä tunteja ja päiviä. Kaikkein tärkeintä olisi se, että tilanne, joka meillä nyt on, on tasapainossa, siitä ei kiistellä tällä hetkellä ja se on kansainvälisestikin katsottuna ihmisoikeussääntöjen mukainen olematta kuitenkaan niin, että siviilipalvelusaika olisi mitenkään samanpituinen asepalveluksen kanssa.

Mielestäni Suomelle on aina ollut tärkeää, että suomalaiset voivat toimia kansainvälisillä areenoilla puhumassa ihmisoikeuksista myös ylpeinä siitä, etteivät ainakaan ole viimeisiä toteuttamassa ihmisoikeuksia. Tässä on kysymys pienistä muutoksista, jotka antaisivat meille paremman omantunnon ja paremmat työvälineet vastaisuudessa toimia näin. En ymmärrä, että tästä pitäisi tehdä niin suuri numero. Helpolla voisimme lyhentämällä kuukauden tai pari siviilipalvelusaikaa päästä taas "hyvien" kirjoihin.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Siviilipalveluslaki on ihmisoikeuslaki. Täällä joidenkin mielestä siviilipalveluksen pitäisi olla rangaistus. Siksi sitä pitäisi heidän mielestään jopa pidentää.

Ihmettelen täällä käytyä keskustelua. Jotkuthan katsovat oikeudekseen arvostella toisten henkilöiden eettistä vakaumusta. Minusta se on aika kohtuutonta. On kohtuutonta arvioida jonkin tehtävän tai jonkun toisen henkilön kautta sitä, mitä siviilipalvelusmiehen ajatuksissa liikkuu. Sen vuoksi tällaiset puheet, joita täällä on pidetty näistä asioista, olisivat ehkä saaneet jäädä pitämättä.

Yhteiskunnassamme on selvästi lisääntynyt väkivallan ihannointi, ja militarismin sanansaattajat saavat yhä enemmän palstatilaa tiedotusvälineissä. Samat ihmiset toisaalta taas ihmettelevät tässäkin salissa rikollisuuden lisääntymistä. Minusta tällainen ihmettely on aika kaksinaamaista, koska rikollisuuden lisääntyminen tai väkivallan käyttö neuvotteluvälineenä ihan selvästi ilmentää vain sitä ajattelua, joka yhteiskunnassa yleisesti vallitsee. Jos asioita ratkaistaan väkivallalla eikä neuvottelemalla, se toimintatapa näyttää siirtyvän yhä nuorempiin ihmisiin. Siksi meidän täällä eduskunnassa pitäisi olla näyttämässä esimerkkiä siitä, että eettinen vakaumus mahdollistaa ihmiselle aseettoman ja siviilipalveluksen.

Ed. Laakso on tehnyt lakialoitteen, jossa esitetään siviilipalvelusajan lyhentämistä. Kannatan sitä ja toivon, että se otetaan työasiainvaliokunnassa huomioon, kun tätä hallituksen esitystä käsitellään.

Ed. Siimes on tehnyt aloitteen siviilipalvelusajan pidentämisestä. Toivottavasti sekin aloite otetaan käsittelyyn valiokunnassa ja hylätään saman tien, koska mielestäni sillä aloitteella ei ole minkäänlaisia perusteita.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Ed. Biaudet jo ehti kannattaa ed. Uotilan tekemää esitystä. Toivottavasti esitys asian saattamisesta myös lausunnolle ulkoasiainvaliokuntaan on nyt sitten muodollisesti oikein tehty.

Olisin vain kommentoinut muutamaa puheenvuoroa, joita tässä esitettiin. Ed. O. Siimes esitti, että varusmiespalvelu on sosiaalisesti vaativampi kuin siviilipalvelu. Tässä vertailussa mielestäni

pitää ottaa huomioon myös se, mitä siviili- ja varusmiespalveluksen suorittaneet nuoret miehet kohtaavat sen jälkeen elämässään, sillä siviilipalveluksen suorittaneet tietävät, että monilla elämänaloilla heihin kohdistuu syrjintää työelämässä. Tämäkin on osa sitä rasittavuutta, jota on vaikea mitata.

Ed. H. Koskinen viittasi tohtori Scheininin lausuntoon. Hän jätti kuitenkin mainitsematta sen, että samaisessa lausunnossa Scheinin päätyy siihen, että varusmiespalvelun intensiteetin suunniteltu lisääminen ei siksi juuri vaikuta niihin perusteisiin, joiden nojalla 13 kuukauden siviilipalvelu arvioitiin oikeaksi keskimäärin yhdeksän ja puolen kuukauden asepalveluun verrattuna. Kun nyt siis keskimääräinen asepalvelu lyhenee kuukaudella, samalla logiikalla myös siviilipalveluksen pitäisi lyhetä.

Scheinin toteaa lausunnossaan myös, että asepalvelun keston porrastukseen liittyvä päivärahojen merkittävä korottaminen pitempien palvelusaikojen loppupäässä merkitsee, että Suomen valtio ikään kuin tunnustaa oikeaksi tämän argumentin eli sen, että rasittavuuden kannalta ratkaisevaa on nimenomaan palvelun pituus.

Ed. H. K o s k i n e n : Arvoisa herra puhemies! Kun salissa tuli sellainen mielipide, että se, mitä minä ehdotin, ei ollut aivan oikein ehdotettu ja se, mitä ed. O. Siimes kannatti, ei ollut ehkä sitä, mitä minä ehdotin, korjaan ehdotukseni nyt: ehdotan puhemiesneuvoston ehdotukseen lisättäväksi, että puolustusvaliokunnan tulee antaa lausuntonsa työasiainvaliokunnalle.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Haluan tässä yhteydessä todeta, että Suomen kansalaisella on paljon perusoikeuksia, jotka säädetään perustuslaissa. Perusoikeuksia lisättiin merkittävästi, kun perustuslakia muutettiin muutama vuosi sitten, kun esimerkiksi määräenemmistösäädökset poistettiin. Siviilipalvelu nähdään ihmisoikeutena ja kansalaisoikeutena. Siis Suomessa on paljon oikeuksia mutta itse asiassa vain kaksi lainomaisessa tekstissä mainittua velvollisuutta. Ne ovat oppivelvollisuus ja asevelvollisuus.

Herra puhemies! Kannatan ed. H. Koskisen ehdotusta, että puolustusvaliokunnan tulisi antaa lausunto työasiainvaliokunnalle, koska sekin on perusteltua.

Haluan vielä todeta, että rauhanomaista maailmaa ja rauhanomaista tilannetta me kaikki varmasti kannatamme, mutta tahtoo olla vain niin, että Puolustusvoimia tarvitaan, koska kaikki maailmassa eivät pelaa peliä samoilla säännöillä. Sen ovat viimeaikaisetkin tapahtumat osoittaneet. Tahtoo olla myös niin, että jokaisessa maassa on armeija, jos ei oma, niin vieras.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa herra puhemies! Minä olen pettynyt hallituksen esitykseen.

Mielestäni ei pitäisi horjuttaa sitä saavutettua tasapainoa, joka asepalvelusajan ja siviilipalvelusajan välillä on olemassa, mitä nyt tämä hallituksen esitys merkitsisi, kun siviilipalvelusajan lyhennykseen ei ole tartuttu. Minä en voi alkuunkaan ymmärtää vaatimuksia siitä, että siviilipalvelusta pitäisi vielä nykyisestä pidentää, niin kuin ed. O. Siimes on tuonut esiin. Olen myös todella hämmästynyt siitä halveksivasta sävystä, jolla puhutaan ihmisten eettisestä vakaumuksesta, joka on tullut illan mittaan esille.

Näyttää myös minusta selvältä, että asepalvelusintensiteetin lisääminen ei ole riittävä syy, koska itse asiassa löystynyt asepalvelus on vasta talousongelmien aikana esiin tullut kysymys. Näin ollen siitä ei mielestäni pitävää perustetta voi sille saada, että siviilipalvelusaikaa ei lyhennettäisi nyt, kun asepalvelusta on lyhennetty.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Kun ei ole ihan varmaa, tuliko kaikki nyt ristiin oikein kannatettua, niin minäkin kannatan kaikkia isänmaallisia ehdotuksia, joita tässä on tehty.

Mitä tulee palvelukysymykseen, niin tämän uuden asevelvollisuuslain mukaan aseellinen palvelu tehostuu. Toisin sanoen se on ankaraa hommaa nyt. Siellä ei makailla päiviä pitkiä vaan ollaan koko ajan liikenteessä ja tässä selkänahasta otetaan lyhennetty asevelvollisuus.

Näin ollen on aivan perusteltua, että vastaavia lyhennyksiä ja mitään lyhennyksiä ei tehdä siviilipalveluslakiin sillä tavalla, kuin täällä on ehdotettu. Siihen ei ole mitään aihetta. Jos näin tehtäisiin, niin on itsestäänselvää, että siviilipalvelu houkuttelisi sellaisia henkilöitä, jotka eivät järin syvällisesti asioita ajattele vaan katsovat nenänsä vartta pitkin ja menevät näin ollen mielellään siviilipalvelukseen, jos se on kovin houkutteleva asia.

Onko hän nyt professori vai ei, tämä Scheinin, jonka en ole koskaan kuullut aikaisemmin kannattavan asiantuntijana hyviä yhteiskunnallisia asioita, on tässä aivan erinomainen, koska hän on aivan selkeästi, sikäli kuin olen kuullut puheenvuoroista, asettunut kannattamaan sitä hallituksen esitystä eikä ole mennyt näiden puolelle,

jotka ovat tätä lyhennettyä siviilipalvelusta esittäneet.

Näin minä olen asian tässä ymmärtänyt, taikka sitten on turha näissä keskusteluissa olla, jollei niistä mitään selvää saa.

Ed. Tiilikainen: Arvoisa herra puhemies! Ed. Uotila totesi, että meillä varusmiesten hakeutuvuus asepalvelukseen on 80 prosenttia ja monissa muissa maissa se on 50 prosenttia. Haluaisin todeta siihen, että Luojan kiitos näin on, kun vastikään saimme lukea lehdistä näinä päivinä, miten naapurimaassamme suhtaudutaan tähän asiaan. Siellä ei ainakaan kovin paljon olla vähentämässä asevoiman määrää. Se on ihan viralliselta taholta todettu näinä päivinä.

Ed. S. Kanerva: Arvoisa puhemies! Minun tekisi mieli esittää, että laitettaisiin somalit sotaväkeen ja ahvenanmaalaiset armeijaan. Tämä esitys lisää vapaamatkustajien joukkoa. Kas, kun joku ei esitä, että annettaisiin jollekin porukalle esimerkiksi vaikka verovapaus.

Ed. Pehkonen: Arvoisa puhemies! Lakiesitys kuuluu lähinnä esivaltakysymyksiin. Mitä järjestyspuolelle kuuluu, minun ajatteluuni kuuluvat sekä Puolustusvoimat että poliisi. Ei kai kukaan missään vaiheessa ajattele, että esimerkiksi poliisia ei voisi aseistaa vaan hänenkin täytyisi vain pamppu kädessä korkeintaan kulkea. Poliiseille sallitaan myös aseen käyttö. Sen tähden minusta pitäisi kaikilla Suomen kansalaisilla, miehillä, olla tällainen, että he saisivat asekoulutuksen. Mutta jos joku omantunnonsyistä tai muusta vakaumuksesta valitsee siviilipalveluksen, hänelle se suotakoon. Minusta tämä lakiesitys on aika hyvän suuntainen näissä asioissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

18) Hallituksen esitys 84. Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän merenkulkijoiden työ- ja elinolosuhteiden tarkastuksia koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä

Hallituksen esitys 153/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys 84. Kansainvälisen työkonferenssin eräiden päätösten johdosta

Hallituksen esitys 154/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

20) Lakialoite laiksi makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain kumoamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 83/1998 vp (Timo Ihamäki /kok)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Ihamäki: Arvoisa puhemies! Hallitus tekee lyhyen ajan sisällä jo toisen muutoksen makeis- ja virvoitusjuomaverolakiin. Maaliskuussa tänä vuonna makeis- ja virvoitusjuomaveroista vapautettiin sellaiset virvoitusjuomat, joita käytetään alkoholin valmistukseen, koska vero peritään toista tietä.

Nyt hallitus esittää, että makeisverosta luovutaan kokonaan. Lisäksi hallitus esittää, että virvoitusjuomaveron osalta lakia muutetaan siten, että lakia ei perusveron osalta sovellettaisi pientuottajiin, jotka ovat lähinnä sivutoimisia ja osaaikaisia. Tämä on askel oikeaan suuntaan, mutta mielestäni saman tien olisi voinut kumota koko makeis- ja virvoitusjuomaveron ja saman tien olisi voinut luopua näiden verojen perinnästä. Verojen tuotto on valtiontaloudellisesti varsin vähäinen, mutta verot rasittavat etenkin perheiden elinkustannuksia ja suomalaista elintarviketeollisuutta.

Virvoitusjuomaveroa on kerätty 27 penniä litralta, joka vero nyt suurelta osalta kumotaan. Kuitenkin suurempi vaikutus on virvoitusjuomien niin sanotulla lisäverolla, jota voidaan kantaa 1 tai 4 markkaa litralta. Virvoitusjuomaveron ja varsinkin tämän lisäveron keräämistä on perusteltu sekä valtiontaloudellisilla että ympäristönsuojelullisilla seikoilla. Lähemmin tarkasteltuna kumpikaan peruste ei ole kestävä. Virvoitusjuomaveron tuotto suhteutettuna muiden valmisteverojen tuottoon on häviävän pieni. Lisäksi on oletettavissa, että virvoitusjuomaveron poisto lisäisi virvoitusjuomien menekkiä ja menetys olisi suhteellisen pian korvattavissa

arvonlisäveron ja tuloverojen kertymisen kautta.

Mitä tulee virvoitusjuomaveroon sisältyvään pakkausveroon, sitä on perusteltu nimenomaan ympäristösyillä. Nämä perustelut eivät kuitenkaan ole kovin vakuuttavia, koska nykyisten järjestelmien ulkopuolelle on rajattu noin 70 prosenttia juomapakkauksista.

Tässä verotuksessa on yksi merkillinen ongelma. Jos juoman kivennäisainepitoisuus on yli 500 milligrammaa per litra, siitä menee lisävero. Jos kivennäisainepitoisuus on alle 500 milligrammaa per litraa, se on jo nyt verovapaa. Raja on täysin keinotekoinen eikä ole mitenkään perusteltu. Lukuisista muutosyrityksistä huolimatta se on jämähtänyt tähän. Verojaostossa eri asiantuntijat ovat olleet eri mieltä, eräät myös protektionistisin perustein. Tämä lisäverokäytäntö aiheuttaa sen, että suomalainen talousvesi tai lähdevesi tai ulkomainen, esimerkiksi Evian, jonka kivennäisainepitoisuus on vähän alle 500 milligrammaa per litra eli 495 milligrammaa per litra, ovat kertapakkauspulloon pakattuina verovapaita. Mutta kotimainen luonnonkivennäisvesi, esimerkiksi Viqua, jonka kivennäispitoisuus on vähän yli 550 milligrammaa per litra, on verollinen. Ero on 1—4 markkaa litralta. Täytyy vain sanoa, että edistä tässä nyt sitten suomalaista elinkeinoelämää, yritteliäisyyttä ja työllisyyttä.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella olen ehdottanut lakialoitteessani koko makeis- ja virvoitusjuomaverolain kumoamista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

21) Lakialoite hallinto-oikeuslaiksi

Lähetekeskustelu
Lakialoite 90/1998 vp (Timo Ihamäki /kok ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Ihamäki: Arvoisa puhemies! Hallitus on esittänyt budjettilakina hallinto-oikeuslakia, jossa entiset lääninoikeudet lakkautetaan ja tilalle perustetaan hallinto-oikeudet. Samalla lakkautetaan kolme entistä lääninoikeutta kokonaan perustamatta näille paikkakunnille omaa hallinto-oikeutta. Mikkelin, Joensuun ja Keski-Suomen lääninoikeudet lopetetaan. Mikkelin ja Joensuun entiset lääninoikeudet yhdistetään Kuopioon perustettavaan hallinto-oikeuteen ja Keski-Suomen lääninoikeus Hämeenlinnan keskeiseen hallinto-oikeuteen. Hallituksen esitys perustuu oikeusministeriön asettaman virkamiehistä kootun hallintotuomioistuintyöryhmän ehdotukseen.

Hallitus perustelee esitystään yleisenä hallinnon rationalisointina. Taloudelliset vaikutukset ovat olemattoman vähäiset yleiseltä kannalta, mutta eräisiin Itä- ja Keski-Suomen maakuntiin vaikutukset ovat suuresti, jopa taloudellisesti mutta myös henkisesti deprimoivat.

Hallituksen ehdotuksessa ei ole tarkemmin esitetty perusteluja hallinto-oikeuksien sijaintipaikkojen valinnalle. Esityksessä todetaan, että tuomioistuinyksiköiden sijaintiin vaikuttaa se, millä tavalla saapuvat asiat alueellisesti jakaantuvat. Edelleen todetaan, että asianosaisten kannalta on tärkeää, että maantieteellinen etäisyys hallintotuomioistuimiin ei muodostu tarpeettoman suureksi. Itäisen Suomen osalta ehdotuksessa ei ole otettu huomioon, että nykyisistä lääninoikeuspaikkakunnista esimerkiksi myös Mikkeli tai Joensuu tai Jyväskylä tarjoaisi hallinto-oikeuden toiminnalle vähintään yhtä hyvät edellytykset kuin Kuopio.

Valtion alueellisen hallinnon tehostaminen Itä-Suomessa on toteutettu tähän asti tasapuolisuuteen pyrkien. Osa toiminnoista, kuten lääninhallinnon palvelut ja työpaikat, on jaettu Itä-Suomen läänin sisällä hyvin tasan kolmen maakuntakeskuksen kesken. Hovi-, vesi- ja lääninoikeuksien työpaikkamäärä Itä-Suomen läänin alueella on vain hieman pienempi kuin lääninhallinnon. Tässä tilanteessa ei olisi perusteltua myöskään oikeushallinnossa keskittää kaikkea toimintaa yhteen kaupunkiin.

Kysyä tietysti sopii, onko tarpeellista ylipäätänsä lakkauttaa hyvin toimivia organisaatioita. Uudistuksena asia ei ole kovin suuri merkitykseltään valtakunnan tasolla mutta aluepoliittisesti sen merkitys on suuri. Hallitushan on eräissä päätöksissään päättänyt tukea Itä-Suomen kehitystä ja perustanut erityisesti niin sanotun Itä-Suomi-projektin, jonka on kaikin tavoin ajettava Itä-Suomen kehitystä eteenpäin. Oikeusministeriö kuitenkin toimii toisin, kuten tämänkin hallinnon realisoinnissa tapahtuu.

Sijaintipaikkaratkaisu on tärkeä paitsi oikeusistuinten toiminnan kannalta myös aluepoliitti-

sesti, kuten jo totesin. Kysymyksessähän on nykyisellään yhteensä noin 50 työntekijää käsittävien yksiköiden kokoaminen yhteen yksikköön. Valtioneuvosto on viimeisissä aluepoliittisissa linjauksissaan todennut, että erityisesti tuetaan tavoite 6 -alueen maakuntakeskusten kehittämistä, joita ovat muun muassa Mikkeli ja Joensuu.

Viime vuosina monet ratkaisut ovat heikentäneet alueellisen kehittämispolitiikan mahdollisuuksia ja johtaneet maan eri osien kannalta eriytyvään kehittymiseen. Siksi onkin tärkeää, että aluepoliittiset näkökohdat otetaan huomioon aina, kun se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista.

EU:n peruskirjassa esitetään myös tasapuolista suhtautumista valtakunnan eri osiin. Sitä ei ole, jos vain Itä- ja Keski-Suomesta lakkautetaan hallinto-oikeuksia, kun taas muualla maassa entiset lääninoikeudet nyt hallinto-oikeuksina säilytetään. Rinnakkaislakialoite on itse asiassa hätähuuto Itä-Suomen tasapuolisen kehittämisen puolesta, jonka toivoisin myöskin hallituksen politiikassaan ottavan entistä paremmin huomioon.

Ed. V i i t a m i e s : Herra puhemies! Ed. Ihamäen lakialoite hallinto-oikeuslaiksi on rinnakkainen hallituksen esitykselle hallinto-oikeuslaiksi, joka annettiin pari viikkoa sitten eduskuntaan. Ed. Ihamäen tekemä aloite on sisällöltään huomattavasti parempi kuin hallituksen esitys siitä syystä, että ed. Ihamäen tekemässä aloitteessa hallinto-oikeuksien sijoittelu esimerkiksi Itä-Suomen läänin alueella on alueellisen kehittämisen kannalta tasapainoisempi ja näin muodoin myös esimerkiksi Itä-Suomi-työryhmän linjausten mukainen.

Itä-Suomessahan ongelmana on se, että siellä ei ole yhtä valtakunnanosakeskusta, joka erilaisia toimintoja, teollisuutta, koulutusta ja hallintoa itseensä keskittämällä voisi säteillä kehitysvaikutusta laajalle alueelle, vaan Itä-Suomessa täytyy kehittää myös maakunnallisia keskuksia, koska oikeastaan muita suurempia kasvukeskuksia ei ole. Tätä linjaa noudattaisi sen tyyppinen hallinto-oikeuksien sijoitteluperiaate, että paitsi Kuopiossa myös kahdessa muussa maakuntakeskuksessa, Joensuussa ja Mikkelissä, olisi pysyvä hallinto-oikeuden toimipaikka.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Ed. Viitamiehelle voin kyllä todeta sen, että tämä nyt on sitä luontevaa jatkoa sille lääninhallitusten lakkauttamiselle, jonka edellinen hallitus laittoi aikanaan vireille ja jonka nyt sitten valitettavasti tämä nykyinen hallitus toteutti aikanaan. Nämä äänenpainot, joita nyt ed. Viitamies käytti tämän asian yhteydessä, ovat aivan toisenlaisia kuin mitä lääninhallituksen lakkauttamisen yhteydessä kuulin silloin.

No nyt viikko sitten hallitus antoi esityksensä hallinto-oikeuksista. On todellakin hyvä, että ed. Ihamäki on tehnyt tämän rinnakkaisen lakialoitteen, joka nyt sitten tulee meillä lakivaliokunnassa käsittelyyn, ja varmasti vakuutan, että se tullaan ottamaan siellä myös huomioon ed. Aittoniemen kanssa hyvinkin vakavasti.

Tämä esitys, jonka hallitus on tehnyt, lähtee siitä, niin kuin ed. Ihamäki jo totesi, että se käytännössä tietää lääninoikeuksien lakkauttamista Joensuussa, Mikkelissä ja Jyväskylässä. Tätä ennenhän korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Hallbergin johdolla valmisteltiin asiaa toimikunnassa, joka muun muassa totesi, että suulliset käsittelyt asettavat uusia vaatimuksia myös hallintotuomioistuimen organisaatiolle, mutta läheisyysperiaatehan tämän hallituksen esityksen mukaan ei alkuunkaan tule nyt toteutumaan. Mielestäni onkin hyvin vaikeata ymmärtää, että tuomioistuimia nyt kuitenkin pyritään vähentämään, vaikka mitään säästöä ei tulla aikaansaamaan tällä muutoksella, jos se toteutuu, vaan päinvastoin lisäkuluja kansalaisille, niin kuin myös valtiolle. Hallituksen esityksessähän on lähtökohtana se, että säästöjä ei aiheudu.

Toinen epäjohdonmukaisuus tästä hallituksen esityksestä oli myöskin luettavissa. Jo toimikunnan perusteluissahan todetaan, että lääninoikeudet ovat tähän saakka toimineet erittäin hyvin, vaikka ne ovatkin henkilövoimavaroiltaan ja työmääriltään olleet hyvinkin eri kokoisia. Voidaan aiheellisesti kysyä, miksi hyvin toiminutta organisaatiota pyritään nyt muuttamaan. Mihin perustuu se käsitys, että jatkossa, mikäli olosuhteet säilyisivät ennallaan, tulisi asiaintila lääninoikeuksien tai hallinto-oikeuksien kohdalta nyt jotenkin muuttumaan?

Ei mitenkään voi välttyä käsitykseltä, että joku epäilee pienten lääninoikeuksien asiantuntemusta, mikä ainakin Keski-Suomen ja varmasti näiden kahden muunkin lääninoikeuden kohdalta on osoittautunut täydellisesti vääräksi käsitykseksi. Päinvastoin olen monesti ihmetellyt, miksi tällä hetkellä, kun uusia esityksiä tehdään, monet asiat keskitetään Uudenmaan lääninoikeuden ratkaistavaksi. Aivan kuin arvonlisäverovalituksia, tulliasioita tai esimerkiksi pakolaisasioita ei voitaisi käsitellä Oulun tai vaikkapa

Pohjois-Karjalan lääninoikeudessa. Lähtökohta on nyt se, että se syvä viisaus on Helsingissä, tai asiat olisivat niin vaikeita, ettei niitä voisi käsitellä siellä, missä tapahtumat ovat toteutuneet. Tätä periaatetta en ymmärrä. Olen monesti esittänyt kysymyksen, miksi näin on, että Uudenmaan lääninoikeuteen asioita keskitetään mielestäni turhankin paljon. Siihen ei vastausta ole tullut.

Arvoisa puhemies! Ed. Ihamäen esitys, niin kuin jo totesin, on varsin hyvä. Se tullaan myös lakivaliokunnassa käsittelemään hallituksen esityksen yhteydessä. Onkin pakko todeta, ja siihen käsitykseen olen tullut, kun Hallbergin toimikunnan mietintö julkaistiin ja hallituksen esitys on siltä pohjalta tehty, että jotakin muutosta kuitenkin pitää saada nykyiseen järjestelmään aikaan, vaikka nykyinen käytäntö onkin toiminut varsin hyvin.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ed. Karpion muisti nyt hieman pettää. Hallinto-oikeusremontti, joka kuuluu nykyisen hallituksen kaikki suuri on kaunista -projektiin, on tietenkin tämän hallituksen toimesta lähtenyt. Minä olen aikaan ennustanut, kun lääninoikeuksista ja hallintopiireistä keskusteltiin, pöytäkirjaan siinä vaiheessa täsmällisesti, mitä asiassa tulee tapahtumaan.

Mitä tulee sitten ed. Ihamäen esitykseen, niin minä sanoisin näin, että jos ajatellaan joitakin laajempia piirejä, joihin mennään, niin Mikkeli, Joensuu ja Kuopio kuuluvat ilman muuta yhteen. Jos nämä kuuluvat yhteen, niin mikä on parempi keskuspaikka kuin Kuopio, jos ollaan aivan realistisia ja rehellisiä.

Aikanaan minä olen esittänyt jo sillä tavalla näkemykseni, että nimenomaan Jyväskylän asiat hoituisivat Hämeenlinnan sivupisteenä. Oikeastaan kaikkein parhaiten Tampereen sivupisteenä sillä tavalla, että lääninoikeuskaupunki olisi Tampere ja että sieltä käsin hoidettaisiin Jyväskylän suuntaan sivupisteenä hommat. Mutta tämä käy ihan hyvin Hämeenlinnankin osalta. Se on vanha, kunniakas hallintokaupunki, suorastaan kuninkaallinen hallintokaupunki. Jyväskylä saa olla ylpeä, että se pääsee tällaisen Hämeenlinnan sivukonttoriksi tässä asiassa.

Siis vielä kerran. Tämä on täsmälleen ennustetun mukaista, mitä on tapahtunut ja tapahtumassa. Mutta nämä muutokset, joita tässä nyt esitetään, ovat perusteettomia, koska Kuopio kuuluu sen alueen keskukseksi ja Jyväskylän asiat hyvin hoidetaan kyllä Hämeenlinnan suunnasta. Paremmin olisi tapahtunut vielä Tampereelta käsin.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ed. Ihamäen lakialoite on kannatettava. Silloin aikanaan, kun käsiteltiin viikko pari sitten hallituksen esitystä hallinto-oikeusuudistuksesta, käytin puheenvuoron. En lähde sitä toistamaan, mutta joitakin asioita kuitenkin voi tässä verestää mieleen.

Siinähän todettiin sillä tavalla, että esimerkiksi Joensuu olisi istuntopaikka, mutta siellä ei olisi henkilöstöä ollenkaan. Sinne voitaisiin mennä istumaan asioita ja mahdollisesti jopa kuullakin paikallisia ihmisiä, jos tarve vaatii. Se vain ihmetyttää, kun kokonaisuutena siinä ei sitten kuitenkaan tapahtuisi isompia säästöjä. Minkä takia tässä tapahtuu näin päin? Tässä vallitsee vastakkainen ajattelu kuin mihin on pyritty, että hajasijoitettaisiin asioita. Tämä jatkaa ihan oikeasti sitä linjaa, niin kuin ed. Aittoniemi totesi, että tässä keskitetään. Tämä on samaa isoa linjaa, joka on valittu, niin käsitin, lääninhallitusuudistuksen yhteydessä, että vedetään samalla tavalla kaikki kasaan isompiin keskuksiin.

Kuitenkaan välttämättä tässä ei sellaista tehokkuutta tule löytymään. Se on nähtävissä näissä isoissa entisissä lääninoikeuksissa. Nämä pikkuiset, vaikka Joensuu, ovat tehokkuudeltaan, kun katsottiin, missä ajassa käsitellään asiat, hyvin nopeita. Siinä mielessä uskon, että mitä isompi laitos tehdään, niin sitä kankeampi ja hitaampi se on käsittelyissä.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Kyllähän tämä onneton kehitys alkoi jo edellisen hallituksen aikana, kun lääninhallituksilta vietiin kehittämisvastuu pois ja sitä kautta ryhdyttiin murentamaan nykyistä valtionhallintoa maakunnista käsin. Siinä kyllä edellinen hallitus, edellinen eduskuntakaan ei voi mitenkään puhtaita papereita saada.

Mikä se paikka nyt sitten olisi, jos ajatellaan, että nyt sitten Keski-Suomen lääninoikeuden kohdalta asiat vietäisiin Hämeenlinnaan. Pihtiputaalta Hämeenlinnaan on 400 kilometriä matkaa. Intercity-junat tuskin edes pysähtyvät Hämeenlinnassa, niin että siinä mielessä Tampere voisi olla kyllä järkevämpi paikka.

Tosin hallituksen esityksessä todetaan myös, että suullisia käsittelyjä voidaan pitää näillä entisillä paikkakunnilla. Mutta se nyt sitten riippuu aivan hallinto-oikeuden päällikön pohdinnasta, kuinka paljon niitä syitä on. Palvelutaso tässä

tulee laskemaan, mitään säästöjä ei saada aikaan.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Tietysti voidaan väitellä siitä, onko tämä kaikki seurausta läänijaon muutoksesta, kun perustettiin niin sanotut suurläänit. Mutta se on nyt mennyt läpi, eikä siitä sen enempää.

Mutta kovin vähäiset muutokset oikeusministeriön virkamiesperäinen hallinto-oikeustyöryhmä sai esityksessään aikaan. Mutta se, että se johti lainsäädäntötoimiin, oli yllättävää ja tarpeetonta. Itse asiassa tämä virkamiestyöryhmä esitti vain, että lakkautetaan kolme lääninoikeutta eikä saada kuitenkaan mitään säästöjä aikaan.

Ed. Aittoniemelle haluan vain ystävällisesti huomauttaa, että Mikkeli on Itä-Suomen läänin pääpaikka.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Mielestäni on aivan oikein, että Hallinto 2000 lähtee siitä, että ensin kenttä uudistetaan ja sitten keskushallinto. Kenttä on mielestäni hyvin uudistettu ihan normaalissa aikataulussa, mutta ihmettelen sitä, miksi keskushallintoon ei ole pystytty koskemaan. Se on kuin Berliinin muuri Helsingin seudulla. Keskushallinto sanelee kaiken valtakunnassa, eikä keskushallinto ole valmis siirtymään hajautettuna muihin kaupunkeihin. Kaikki asiat hoidetaan pääkaupungista, ja se minua ihmetyttää.

Mitä tulee hallintouudistukseen, se on tietysti paikallaan. Tässä on hyvä se, että istuntopaikat säilyvät kuitenkin Joensuussa, Mikkelissä ja Jyväskylässä eli kansalaisten oikeusturva säilyy. Oikeuden istunnot suoritetaan kansalaisia lähellä maakunnissa, ja minusta se on hyvä oikeusturvan kannalta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

22) Lakialoite laiksi asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 92/1998 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. K o s k i n e n : Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajat! Hallitusohjelman asuntopoliittisissa tavoitteissa ja niiden toteutumisessa on todettu: "Hallituksen harjoittaman pitkäjänteisen asuntopolitiikan keskeisenä tavoitteena on lisätä kohtuuhintaista asuntotuotantoa, erityisesti vuokra-asunto- ja asumisoikeusasuntotuotantoa sekä peruskorjaustoimintaa." Edelleen hallitusohjelmassa todetaan: "Hallitus seuraa vuokrasääntelyn purkamisen vaikutusta vuokralaisten asemaan ja vuokratasoon ja ryhtyy tarvittaessa tilanteen edellyttämiin toimiin huoneenvuokralain muuttamiseksi."

Suomessa vuokra-asuntojen osuus asuntokannasta on noin 38 prosenttia, Ruotsissa vastaavasti 59 prosenttia ja Tanskassa 48 prosenttia. Myös vuosivuokran osuus kotitalouden käytettävissä olevista tuloista on kasvanut. Vuonna 90 meni 14 prosenttia tuloista vuokranmaksuun ja 18 prosenttia vuonna 94, ja käyrä on edelleen nouseva.

Vuokrat ovat nousseet viime vuosina muita kuluttajahintoja enemmän. Vuonna 97 vuokrien hinnat nousivat keskiarvona 3,2 prosenttia, kun esimerkiksi elinkustannusindeksi oli vain 2,6 prosenttia. Mutta esimerkiksi vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen vuokrien nousu viime vuoden huhtikuusta tämän vuoden huhtikuuhun oli 7,4 prosenttia. Vuokrien vuosimuutos oli viime vuonna suurempi kuin aikaisempina vuosina johtuen muun muassa sääntelystä vapautuneiden asuntojen vuokrantarkistuksista, ja kasvukeskuksissa vuokra-asuntojen kysynnän kasvu on myös nostanut vuokria.

Aikoinaan, kun vuokrasääntelystä luovuttiin, markkinoiden väitettiin pitävän vuokratason kohtuullisena. Toisin on kuitenkin käynyt. Esimerkiksi Turussa yksityinen vuokranantaja korotti kohtuuttomasti vuokria, jopa 129 prosenttia, vaikka Kiinteistöliiton suositus kertakorotukselle on 15 prosenttia. Yksityinen vuokranantaja ei rikkonut lakia, koska vuokrasääntelystä on kokonaan luovuttu vuoden 95 alussa ja suositukset ovat vain suosituksia.

Aloitteessa esitetäänkin vuokrankorotuksen hillitsemiseksi siirtymistä osittain takaisin sitovaan vuokrien tasoyleisohjeiden antamiseen vuokrien korotusten osalta. Samalla kuitenkin sallittaisiin mahdollisuus nostaa vuokria vuodessa 5 prosenttia yli korotusyleisohjeen. Vuokrasääntelyn poistumisen myötä muun muassa vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen nettolisäys on ollut 64 000 asuntoa.

Vuokra-asuntokannan kasvu on tosiasia, mutta keskimääräisten vuokratasojen nousu on myös tosiasia. Molemmat ilmiöt johtuvat vuokrasääntelyn purusta. Asiassa onkin ainakin kolme näkökulmaa:

Miten taataan, ettei vuokralaisia jätetä yksin markkinavoimien armoille, eli estetään kohtuuttomat vuokrankorotukset, esimerkiksi Turun tapauksessa yli 100 prosenttia, ja toisaalta miten jatkossakin turvataan vuokra-asuntojen kiinnostus sijoituskohteina, ja onko huomattu, että vuokrien tason hallitsematon nousu johtaa menojen kasvuun muun muassa toimeentulotuessa ja asumistukimenoissa?

Lakialoite on vastauksena edellä mainittuihin ongelmiin. Vuokra-asunnolla keinottelun mahdollisuus poistetaan säätämällä vuotuisille vuokrankorotuksille katto siltä osin kuin ne ylittävät tasoyleisohjeen mukaiset korotukset. Pitkäjänteinen sijoittaja voi olla varma siitä, että tuotto säilyy kilpailukykyisenä verrattuna muihin sijoitusmuotoihin, ja toisaalta vuokralainen voi rakentaa elämänsä tiettyjen oletusten varaan, jotka koskevat muun muassa asumiskustannuksia.

Markan vuokrankorotus neliöltä vaikuttaa asumistukeen 50 miljoonan markan edestä. Vuokrien korotus vaikuttaa myös toimeentulotukeen. Jos toteutetaan vuokrasääntely, progressiivinen kunnallisvero ja asumistukeen 10 prosentin omavastuu, voidaan lopettaa turha keskustelu perustulosta eikä tarvita vihreiden ed. Soininvaaran uusliberaalista perustulomallia.

Lakialoitteessa esitetty vuokrasääntely toimii myös yhtenä osana perustulokeskustelua. Nykyistä toimeentulotukijärjestelmää voidaan yksinkertaistaa kaikkein helpoimmin säätämällä progressiivinen kunnallisverojärjestelmä ja esimerkiksi veroasteiden muutoksen tai vähennysjärjestelmän kautta vapauttamalla pienet tulot, peruspäiväraha ja työmarkkinatuki kunnallisverosta. Tällä hetkellä noin 2 500 markan työttömyyskorvauksesta maksetaan lähinnä kunnallisveroa, kirkollisveroa ja sairausvakuutusmaksuja noin 20 prosenttia.

Mikäli vuokrien korotukset saadaan hallintaan, asumistukijärjestelmän 20 prosentin omavastuuta olisi mahdollisuus laskea 10 prosenttiin. Tämä muutos pystyttäisiin rahoittamaan rajuista vuokrien korotuksista luopumalla ja lakialoitteessa esitetyllä vuokrasääntelyllä. Pelkästään näillä toimenpiteillä vähennettäisiin satojatuhansia toimeentulotukiasiakkaita ja byrokratiaa ilman, että puhutaan utopistisesta ja teoreettisesta perustulosta, vaikka jo nyt on olemassa monimutkainen ja byrokraattinen kansalaisuuteen perustuva perustulo.

Vetoankin hallitukseen, että hallitus toteuttaa omaa hallitusohjelmaansa ja ryhtyy tilanteen edellyttämään huoneenvuokralain muutokseen, jolla taataan vuokralaisen asuminen ja kohtuullinen vuokrataso. Lakialoitteen on allekirjoittanut 58 kansanedustajaa, ja toivoisin tosiaan, että ympäristövaliokunta ottaisi aloitteen valiokuntakäsittelyyn.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Tässä voisi sanoa, että asuminen on perusoikeus. Kun Suomessa eletään näillä leveysasteilla ja näissä olosuhteissa, on jokaisella oltava jonkinlainen lämpöinen kämppä ja tässä maailmanajassa vielä jonkinlaisia mukavuuksiakin. Se on kohtuullista.

Tällä hetkellä vaan näyttää siltä, että joillekin semmoinen paremman asunnon saanti on mahdottomuus. Jotkut käyttävät häikäilemättä hyväksi sitä. Sen takia tämä ed. M. Koskisen aloite on hyvä, että tällä pyritään sitä ahneuden syntiä jonkun verran rajoittamaan. Nimittäin aina pitää yhteiskunnassa sen verran ahneutta olla, että toimeliaisuus säilyy ja halutaan tehdä uutta.

Mutta sitten yhteiskunnan kyllä pitää asettaa myös suitset sikäli, jotta ei välttämättä toista tarvitse kupata ihan kuiviin. Tässä vuokrien osalta pääkaupunkiseudulla näkee sellaista, että tuntuu ihan kohtuuttomalta, mitä ihmiset joutuvat tekemään työtä sen edestä, että voisivat jossakin pienessä ahtaassa luukussa asua. Sen takia minusta yhteiskunnan tehtävä on kyllä puuttua asiaan ja tehdä semmoiset pelisäännöt, jotta ahneudelle asetetaan jotkut rajat.

Ed. Marjaana Koskisen aloite pyrkii siihen, jotta edes ne korotukset olisivat pienemmät. Tässähän ei vielä aseteta semmoista normia, että tästä lähtien jonkun pitäisi pudottaa vuokria, vaan jatkossa se, mitä korotuksia voi tehdä, olisi säänneltyä.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Ed. M. Koskinen puheenvuorossaan viittasi siihen, että vuokra-asuntojen määrä Suomessa on poikkeuksellisen alhainen: alle 40 prosenttia asuntokannasta. Se on todellakin näin. Euroopan tasolla, Euroopan unionin tasolla tämä on poikkeukselisen vähäinen määrä. Mitä haittavaikutuksia tällä on ollut? Sillä on useillakin tasoilla haittavaikutuksia, että meillä perusasuminen on omistusasumista.

Ensinnäkin se sitoo liian monissa tapauksissa ihmiset jopa lähes koko elinkaaren ajaksi velkariippuvuuteen. Joudutaan hankkimaan omistusasunto, joka on kuormana koko työelämän ajan. Toinen ongelma on tässä se, että työvoiman liikkuvuus kangistuu hyvin selkeästi, ja sen takia nimenomaan vuokra-asunnot olisivat luontevia.

Vuokrasäännöstelyn purkuunhan mentiin sen vuoksi, että sillä saataisiin aikaiseksi omistusrakenteessa muutosta. Kuten ed. Marjaana Koskinen esityksessään totesi, osittain tässä on onnistuttukin. Ongelmaksi on kuitenkin muodostunut se, että vuokrat ovat lähteneet vähän hallitsemattomalla tavalla nousuun; tämä on ilmiselvä ongelma, jonka koemme erityisesti täällä pääkaupunkiseudulla. Olin yksi tämän lakialoitteen allekirjoittaneista, koska itse näkisin, että jonkin tyyppistä sääntelyä tässä tarvittaisiin, jolla turvattaisiin myös vuokralla asuvien oikeusturva ja kohtuullinen hintataso.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Ed. Koskisen aloite, mikäli tämä toteutuisi, käytännössä merkitsee aika pitkälle nyt vuokrasäännöstelyn palaamista. Kun se aikanaan purettiin, seurauksenahan oli se, että vuokra-asuntojen tarjonta on huomattavasti lisääntynyt ja myös asuntopula, joka oli aikanaan, on helpottunut. Jos nyt on tämmöisiä tapauksia, joissa vuokrankorotukset ovat olleet kohtuuttomia, tokihan voidaan oikeustoimin lain mukaan myös kohtuullistaa tämmöisiä tilanteita. Luulen, että ne ovat erittäin harvinaisia. Ed. Koskinenhan otti jonkun esimerkin Turusta. Mikä se lähtövuokra alun perin on ollut, se ei kyllä missään vaiheessa ilmennyt.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Ed. M. Koskisen aloite ei ole tätä päivää. Vuokrasäännöstelystä päästiin eroon lähinnä EU:n myötä. EU:n direktiivien mukaan ei tämmöistä säännöstelyä ole missään EU:n jäsenvaltiossa.

Jos ajattelemme vuokra-asuntoja sijoituskohteena, kun elimme suljettua taloutta, kukaan ei halunnut sijoittaa vuokra-asuntoihin sen takia, koska tuotto oli negatiivinen. Tänä päivänä tuotto ei ole paljon parantunut sen takia, että on tullut tällä vuosikymmenellä muun muassa kiinteistövero, sähkövero, ja veden ja lämmön kustannukset ovat nousseet radikaalisti. Eli sijoittajapiirit eivät vieläkään ole kiinnostuneita vuokra-asuntojen rakentamisesta.

Sitten kunnallisesta vuokra-asuntotuotannosta. Minulla on kokemuksia siitä henkilökohtaisesti, kun olin erään vuokratalon hallituksessa, jossa oli 300 miljoonan liikevaihto. Siitä tuotto oli vain 20 000 markkaa, ja sillä ei pysty paljon investoimaan ja korjaamaan vuokrataloja. Eli minun mielestäni tänä päivänä Suomessa on vielä erittäin alhainen vuokrataso verrattuna kustannuksiin. Jos tämä ed. Koskisen aloite toteutuisi, olen vakuuttunut siitä, että vuokra-asunnot häviäisivät Suomen markkinoilta.

Ed. M. K o s k i n e n : Arvoisa herra puhemies! Ed. Kuosmanen kritisoi aloitetta sanoen, että vuokra-asunnot häviäisivät. Toisaalta tässä esitetään sitä, että elinkustannusindeksin verran voidaan automaattisesti korottaa vuokraa vuositasolla, ja silloin kun halutaan vuokraa korottaa, voitaisiin 5 prosenttia tehdä korotusta. Minun käsittääkseni jos on sellainen henkilö, joka on pitkäjänteinen sijoittaja ja haluaa pääomalleen tuottoa, niin tämä korotusvara, joka mahdollistetaan tässäkin lakialoitteessa, on riittävä.

Meidän täytyy koko ajan muistaa, että vuokra-asuminen ja asuminen yleensä on ihmisten perusoikeus ja tosiasia on se, että vuokrat ovat karanneet käsistä varsinkin vapaarahoitteisten asuntojen kohdalla. Siellä on tullut nousu niin korkeaksi jo, että mennään yli 50 markan neliöltä, 60 markan neliöltä Turun alueella ja Helsingissä mennään jo ihan 70—80 markkaan neliöltä yksiöitten kohdalla ja ehkä suurempaankin tasoon. Pitää muistaa samanaikaisesti, että meidän yhteiskuntamme tukee asumista toimeentulotuen ja asumistuen kautta. Niin kuin puheessakin toin esille, kun markalla korotetaan vuokraa, asumistuen kautta se tekee 50 miljoonaa markkaa asumistukimenoja lisää, ja se menee suoraan vuokranantajan taskuun.

Mutta totta kai on muistettava se rehellisyyden nimissä, että me olemme tehneet myös toimenpiteitä, jotka ovat aiheuttaneet muunlaisia kulujen nousuja. Esimerkiksi on tullut jätevero, ja energian kustannukset ja muut ovat nousseet. Arvonlisävero on tehnyt varmaan tehtävänsä, joten asuminen on kalliimpaa tällä hetkellä. Ratkaisu pitää hakea jostain siltä väliltä, ja tämä lakialoite tarjoaisi sen mahdollisuuden, että vuokralaiset pystyvät asumaan vuokralla tulevaisuudessakin. Jos me menemme koko ajan ylöspäin tätä tahtia, ei ole enää varaa asua vuokralla.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Sen takia tämä ed. M. Koskisen aloite juuri pitääkin toteuttaa, kun kuunteli ed. Kuosmasen puhetta

siitä, jotta asunnot eivät ole hyviä sijoituskohteita. Tässä onkin varmaan juuri se ongelma, että nyt onkin ajateltu sillä tavalla, että pelkästään tällä hoidetaan asumisongelmat, vuokralaisille riittävästi asuntoja, kun turvaudutaan siihen, jotta jotkut yksityiset sijoittavat tähän ja tekevät asuntoja.

Meiltä on jäänyt se puoli ilmeisesti nyt huomioimatta, että tehdäänkin liian vähän kunnallisia tai yhteiskunnan yleensä, valtion, asuntoja. Minusta pitäisi tehdä niin paljon näitä asuntoja kuntiin, jotta saataisiin semmoinen tilanne aikaan, jotta olisi riittävästi tarjontaa. Nyt on niukkuutta. Vuokrataso nousee. Siksi tarvitaan tämmöisiä toimenpiteitä, jotka hillitsevät vuokrien nousua.

Minusta olisi oikein hieno homma, että kun asuminen on perusoikeus, yhteiskunta satsaa enemmän siihen eikä turvauduta pelkästään semmoiseen ajatteluun, että markkinavoimat hoitavat tämän asian, koska tiedetään, että markkinavoimat ovat kyltymättömiä ahneudessaan. Aina halutaan vuosittain enemmän tuottoa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

23) Lakialoite laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 95/1998 vp (Satu Hassi /vihr ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Pyydän osittain anteeksi, että otan esille teeman, joka on tänään jo käsitelty asiakohdan 17) yhteydessä, mutta valitettavasti olin poissa. Sen vuoksi käyttäisin tässä yhteydessä puheenvuoron. Itse asiassa tämä lakialoite siviilipalveluslain muuttamisesta vastaa oikeastaan enemmän omaa kantaani kuin konsanaan se hallituksen esitys, joka täällä tänään on ollut esillä. Tässä lakialoitteessa on kaksi seikkaa, joihin haluaisin kiinnittää huomiota.

Ensinnäkin tässä korostetaan sitä, että siviilipalvelusaikaa tulisi lyhentää vastaamaan aseettoman palveluksen aikaa, 330:tä päivää eli 11:tä kuukautta. Tämä on sikäli tarkoituksenmukainen lähestymistapa, että meillä keskustelu, joka ilmeisesti käytiin aikaisemminkin, toi esille sen, että asevelvollisuuslaissa tapahtunut muutos, joka lyhentää normaaliasepalvelusaikaa ja jättää siviilipalveluksen kuitenkin edelleen nykyiselleen, ei tunnista sitä olennaista seikkaa, että siviilipalvelus on itse asiassa vaihtoehtoinen palvelusmuoto aseelliselle palvelukselle. Siviilipalvelusta tuleekin lähestyä ihmisoikeusnäkökulmasta eikä maanpuolustuksen näkökulmasta. Tämä on se lähestymistapa, jolla nimenomaan kansainväliset suositukset korostavat siviilipalveluksen tai vaihtoehtoisen palveluksen merkitystä.

Tällöin muodostuu hankalaksi se tilanne, jos siviilipalvelus 13 kuukauden pituisena, niin kuin se nyt on, koetaan ja nähdään rangaistukseksi. Tämä on sikäli ongelmallinen tilanne, että sitä seurataan kansainvälisesti. Suomi on sitoutunut tiettyihin kansallisiin järjestelyihin Euroopan neuvoston kautta, ja YK:n ihmisoikeusneuvoston kautta muun muassa tässä kysymyksessä ja myös kansainväliset kansalaisjärjestöt kuten Amnesty International ovat hyvin vahvasti tilannetta seuraamassa. Jos Suomi tulee jättämään tämän nykyisen siviilipalveluspituuden, niin on pelättävissä ja itse asiassa on jo tuotu esillekin se seikka, että Amnesty International tulee itse asiassa niihin siviilipalvelusmiehiin, jotka mahdollisesti kieltäytyvät tämän rangaistusluonteisuuden vuoksi ja tulevat totaalikieltäytyjiksi, suhtautumaan kuten mielipidevankeihin. Tämä ei ole Suomen ihmisoikeuspolitiikan ja Suomen yleisemmän kansainvälisen profiilin kannalta tarkoituksenmukaista. Sen vuoksi olisi syytä nyt lyhentää siviilipalvelusaikaa 9 tai 11 kuukauteen. Tässä esitetään 11:tä kuukautta, joka on hieman enemmän kuin puolitoista kertaa se, mikä on minimiaika, 6 kuukauden asevelvollisuus.

Arvoisa puhemies! Täytyy siirtyä puhujakorokkeelle, koska tässä on vielä toinenkin kohta.

(Puhujakorokkeelta) Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä korostaa juuri sitä, että olisi tarkoituksenmukaista lyhentää siviilipalvelusaikaa, kun asevelvollisuusaikaa on myös lyhennetty.

Toinen seikka, joka tässä lakialoitteessa on tärkeä, on se, että mahdollistettaisiin siviilipalveluksen suorittaminen ei ainoastaan kotimaassa vaan myös mahdollisesti ulkomailla. Tämähän on käytäntö muun muassa Saksassa ja eräissä muissa maissa, ja saattaisi olla mielekästä, että tämä vaihtoehtoinen palvelusmuoto koettaisiin

yhdyskuntapalveluna siinä muodossa, että sen suorittaminen myös ulkomailla esimerkiksi kehitysyhteistyötehtävissä, katastrofiavun piirissä, humanitaarisen avun piirissä tulisi mielekkääksi. Silloin vaihtoehtoiselle palvelulle tulisi juuri se sosiaalinen ja yhteiskunnallinen sisältö, mikä niille ihmisille, jotka kieltäytyvät asepalveluksesta, onkin tarkoituksenmukaista.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Tohtori Scheinin on muun muassa ollut sitä mieltä, että tämä hallituksen kanta ei riko ihmisoikeussopimuksia, joten asia on siltä osin selvä. Mitä tulee siihen, mitä aikaisemmin puheenvuorossani totesin, tämä uusi asevelvollisuuslaki kiristää aseellisen palveluksen tahtia ja sisältöä. Sen sijaan siviilipalveluslain mukaisessa palveluksessa ei tapahdu samalla tavalla. Näin ollen tämä palveluajan lyheneminen kompensoituu tiukemmalla palveluksella asevelvollisten osalta ja on syytä pitää ennallaan nämä ajat. Ei ole mitään perusteita näiden asioiden muuttamiseen. Kyllä minä tiedän, kun ed. Kiljunen mainitsi, että pitäisi ulkomaillakin palvella. Rantavartijaksi johonkin Porton rannoille, niin kyllä varmaan halukkaita olisi siellä suorittamaan siviilipalveluksensa, uskoisin näin.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Huomautuksena ed. Aittoniemelle: kansainvälisen oikeuden asiantuntijan Scheinin kanta ei tässä nyt ole ratkaiseva, vaan ratkaisevampi on muun muassa se, millä tavalla Amnesty International näihin asioihin suhtautuu. Amnesty on ilmoittanut, että se tulee katsomaan, että Suomea sitovat myös ne kansainväliset sopimukset, joissa me olemme olleet mukana. Selkeästi 13 kuukauden siviilipalvelusaika on rangaistus, ja se tulee johtamaan vaikeisiin asetelmiin. Nyt ei auta se, että Suomessa asia tulkittaisiin toisella tavalla.

Toisekseen, ed. Aittoniemi, itse asiassa on vaikea sanoa, mikä on palvelun intensiteetti. On selvää, että varmasti Suomenkin asevelvollisuus, jos se lyhenee kuuteen kuukauteen, ohjelmoidaan tiiviimmäksi kuin aikaisempi, mutta palvelusajan kannalta ratkaisevinta on sen pituus. Se on joka tapauksessa yksilön kannalta poissa hänen normaalista elämästään, hänen työelämästään, hänen kouliintumisestaan, ja tämä on se ratkaisevin kriteeri, jolla me voimme mitata palvelusajan kuormitusta ihmisen ja yksilön kannalta. Se, mikä on sen palvelun todellinen sisältö, on kuitenkin toissijaista. Palvelusajan pituus on yksiselitteinen ja selkeä kriteeri tässä yhteydessä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 21.37.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen